

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет

Кафедра історії, археології, інформаційної та архівної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри ІАІАС
доктор історичних наук,
професор
Василь Орлик
«___»_____ 2024 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему

**«Науково-практичний журнал «Архіви України» у вивченні
національної архівної спадщини»**

Виконав здобувач вищої освіти
II курсу, групи ІС-22М (1,4)
ОПП «Інформаційна, бібліотечна
та архівна справа»
спеціальності 029 «Інформаційна
бібліотечна та архівна справа»
_____ ПИЛИПЕНКО Ярослав Григорович
«___»_____ 2024 р.

Керівник роботи
к. пед. н., доцент

_____ Вікторія Барабаш
«___»_____ 2024 р.

Рецензент

к. пед. н., директор Кропивницького фахового
коледжу Приватного вищого навчального
закладу «Університет сучасних знань»

_____ Тетяна ШИШКІНА

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ТЕМИ, МЕТОДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

- 1.1 Історіографія проблеми
- 1.2 Джерельна база
- 1.3 Методи архівознавчих студій

РОЗДІЛ 2. Науково-практичний журнал «Архіви України»

- 2.1 Історія становлення журналу
- 2.2 Редколегія
- 2.3 Інформаційне забезпечення журналу «Архіви України»
- 2.4 Співпраця журналу із архівними та науковими установами
і закладами вищої освіти

РОЗДІЛ 3. Дослідження проблем національної архівної спадщини на шпальтах журналу «Архіви України»

- 3.1 Теоретико-методологічні та джерелознавчі студії
- 3.2 Дослідження історії архівної справи в Україні
- 3.3 Публікації документів НАФ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність теми. Спеціалізовані відомості, які регулярно видаватимуться в наукових журналах і публікаціях, надзвичайно важливі для прогресу кожної галузі. Ця галузева періодика відіграє ключову роль у популяризації результатів наукових досліджень та ухваленні важливих управлінських рішень. Водночас вона виконує важливі функції, що стосуються представлення наукових та практичних досягнень у суміжних галузях, сприяє налагодженню продуктивних зав'язків між фахівцями та організаціями на міжгалузевому рівні та сприяє обміну досвідом.

Фахова періодика також слугує своєрідним літописом розвитку конкретної сфери практичної діяльності чи науки протягом тривалого часу. Це дозволяє відтворити різні етапи у цьому процесі. Таким чином, джерелознавча цінність фахової періодики має загальновизнане значення у науці. У інформаційному суспільстві архівознавчі дослідження складають знаний пласт наукових пошуків. А архівна періодика стає майданчиком для наукових дискусій науковців та практиків архівістів.

Українська архівна періодика представляє собою корпус спеціалізованих періодичних видань, орієнтованих на архівну справу. Ці видання, які виходять або вийшли в Україні протягом конкретного періоду, розглядають теоретичні та практичні аспекти архівної діяльності. Вони адресовані органам управління архівами, працівникам архівних установ, служб діловодства, а також дослідникам у галузі історії, джерелознавства, документознавства та архівознавства. Ці видання також спрямовані на вчених, аспірантів і студентів, надаючи їм інформацію про різні аспекти архівної справи.

Комплексне дослідження вітчизняної архівної періодики, включаючи архівні, історіографічні та бібліографічні джерела та застосовуючи наукові принципи та методи джерелознавства, дозволить розкрити процеси виникнення та функціонування архівознавчих періодичних видань. Таке

дослідження також допоможе визначити науковий потенціал цих публікацій та їхнє значення для подальшого розвитку видавничої діяльності архівних установ.

Українська архівна періодика оперативно інформує про події в архівній сфері, такі як керівні рішення, розроблення та впровадження наукових та методичних розробок, а також проблемні питання, які потребують негайного вирішення. Крім того, вона сприяє встановленню наукових контактів між архівістами різних країн. Таким чином, важливо провести всебічне вивчення цієї періодики, оскільки вона є цінним джерелом, яке містить значну кількість достовірної інформації з історії архівної справи, включаючи публікації архівних документів, спогади, мемуари ветеранів-архівістів та історичні дослідження про минуле архівної справи в Україні.

Одним із наукових і практичних майданчиків для вітчизняних архівістів є науково-практичний журнал «Архіви України». Незважаючи на інтерес науковців та архівних працівників до цього видання, до сих пір не було здійснене спеціальне дослідження даного журналу, що також актуалізує проведення даного дослідження.

Мета дослідження: аналіз процесів формування та розвитку архівної періодики як важливого джерела для вивчення історії архівної справи в Україні з другої половини ХХ століття до початку ХХІ століття, зокрема, дослідження етапів започаткування, особливості формування та функціонування журналу «Архіви України» як значущого джерела для вивчення історії архівної справи та національної архівної спадщини України..

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних завдань дослідження:

- оцінити рівень наукової розробки даної теми та визначити повноту джерельної бази для дослідження;
- розглянути українську архівну періодику;
- дослідити історію функціонування журналу «Архіви України» та визначити його значення як джерела для дослідження історії архівної справи та вивчення національної архівної спадщини України;
- проаналізувати інформаційне забезпечення журналу «Архіви України», зокрема сайт даного видання;
- провести джерелознавчий аналіз тематики та змісту публікацій, що дозволить визначити основні тенденції та напрями розвитку журналу «Архіви України».

Наукова новизна дослідження визначається тим, що нами вперше здійснюється комплексний аналіз ролі науково-практичного журналу «Архіви України» в становленні та розвитку дослідження історії архівної справи та національної архівної спадщини України.

Об'єкт дослідження: Архівна періодика України.

Предмет дослідження: науково-практичний журнал «Архіви України».

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження та розв'язання окреслених дослідницьких завдань нами використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема, контент-аналіз, компаративний, класифікація та узагальнення, а також загальноісторичні, такі як проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, джерелознавчий, статистично-аналітичний та ін.

Практичне значення дослідження. Отримані результати дослідження можна використовувати при викладанні таких курсів, як «Архівознавство», «Управління інформаційними ресурсами». Це може бути корисно для здобувачів закладів вищої освіти, які обирають спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Також отримані

висновки будуть корисні для дослідників, що займаються аналізом історії архівних установ та архівної періодики в Україні.

Публікації. По темі магістерської роботи нами написано й опубліковано

Зміст та структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури.

Обсяг основного тексту – 65 стор., список використаних джерел та літератури складає 112 найменування, 7 рис.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, визначаються об'єкт, предмет, новизна, мета та завдання проведеного дослідження.

Перший розділ присвячений огляду поточного стану наукового аспекту проблеми, аналізу джерельної бази для дослідження, а також вивченню методів і принципів, що використовуються у проведенні архівознавчого дослідження.

У другому розділі досліджувалися архівна періодика України.

Третій розділ присвячений аналізу функціонування науково-практичного журналу «Архіви України» та його ролі у вивчення історії архівної справи та національної архівної спадщини України.

У заключенні нашої кваліфікаційної роботи ми систематизували отримані результати дослідження та висунули теоретичні та практичні підсумки, визначили перспективні напрямки наукових досліджень українських та зарубіжних архівістів, а також окреслили питання які потребують висвітлення і обговорення на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України».

РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ТЕМИ, МЕТОДИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Історіографія проблеми

Видатний український учений, професор Я. Калакура наголошує, що «архівознавство, будучи порівняно молодого наукою, має широку історіографію. Її можна трактувати як галузь знань про історію розвитку архівознавчих досліджень. Завдання її як предметно-проблемної історіографії полягає в тому, щоб дати відповіді на такі питання: 1) які проблеми архівознавства досліджено з достатньою повнотою? 2) які архівознавчі питання висвітлено частково або неповно чи невірно? 3) які проблеми не порушувалися і не досліджувалися?»¹.

Останні десятиліття в Україні відзначалися істотним розвитком досліджень у галузі історії архівної справи, яка стала важливою складовою спеціальних галузевих напрямків історичної науки та соціальних комунікацій. Зростає увага до вивчення особистостей, тих, хто внес значний вклад у розвиток архівної справи в Україні, а також тих, хто продовжує творчо та продуктивно працювати в цій сфері. Із розвитком українського архівознавства тісно пов'язаний розвиток архівознавчої історіографії. Відомий український вчений Ярослав Степанович Калакура вніс значний внесок у формування нової архівної парадигми та розвиток української архівознавчої історіографії.

Історіографія науково-практичного журналу «Архіви України» включає дві основні компоненти, які об'єднують відповідні групи джерел. По-перше, це дослідження, які аналізують різні аспекти самого архівознавчого видання, а по-друге, праці, що присвячені історії архівознавчих видань взагалі.

---

¹ Архівознавство: Підручник для студентів вищих навчальних закладів України /. Редкол.: Я.С.Калакура (гол. ред.) та ін. К., 1998 с.14.

Розглянемо більш детально ці дві групи історіографічних джерел. До першої групи включаються публікації, де розглядаються різні наукові праці присвячені дослідженню науково-практичного журналу «Архіви України». Перші публікації належали членам редакційних колегій даного видання. Наприклад, стаття А. Грінберга про журнал українських архівістів опублікована 1959 р. в «Українському історичному журналі»². Публікація В. Скоріної присвячена 20-ти річчю журналу «Архіви України»³. Досить інформативною є публікації В. Гриценка про нараду дослідників та читачів журналу «Архіви України» яка відбулася у м. Івано-Франківськ⁴ та Н. Федорової про конференцію читачів журналу у Харкові⁵. Досить вагомим у аспекті дослідження проблем поширення журналу є інформація підготовлена В. Солонинко про підсумки передплати науково-інформаційного бюлетня «Архіви України»⁶. Заслуговує уваги огляд публікацій на шпальтах «Архівів України» здійснений П. Гудзенко та Є. Шаталіною в 1980 р⁷. Певні аспекти діяльності науково-практичного журналу «Архіви України» містяться у інформації про заочну летучку цього видання⁸.

Окрему категорію історіографічних джерел першої групи складають публікації присвячені журналу «Архіви України» на шпальтах енциклопедичних та довідкових видань, таких як «Українська радянська

---

² Грінберг А. Й. Журнал українських архівістів // УІЖ. 1959. № 4 (липень–серпень). С. 133–137.

³ Скоріна В. Ф. «Архівам України» 20 років // АУ. К., 1967. № 3. С. 91.

⁴ Гриценко В. [Про нараду дослідників та читачів «Архівів України» в Івано-Франківську]. Архіви України. 1970. № 2. С. 110-114.

⁵ Федорова Н. Конференція читачів «Архівів України» у Харкові. Архіви України. 1972. № 2. С. 95

⁶ Солонинко В. М. Підсумки передплати науково-інформаційного бюлетеня «Архіви України» // АУ. 1977. № 2. С. 95–96.

⁷ Гудзенко П. П., Шаталіна Є. П. По сторінках бюлетеня «Архіви України» // УІЖ. 1980. № 7. С. 65–77.

⁸ Заочна летучка «Архівів України» Архіви України. 1990. № 5. С. 8.

енциклопедія»⁹, «Енциклопедія сучасної України»¹⁰, «Енциклопедія історії України»¹¹, «Довідник з історії України»¹² тощо.

Серед публікацій які ми віднесли до першої групи історіографічних джерел, на наше переконання, системним аналізом виділяються праці співробітниць Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства Марини Бандури та Марини Ковтун.

Так, зокрема, М. Бандура, у статті «Надійний супутник архівістів та істориків»¹³, присвяченій 70-ти річчю науково-практичного журналу «Архіви України», здійснила огляд публікацій на шпальтах цього видання, проаналізувала питання, пов'язані з виданням, його змістом, основними авторами, визначила специфіку, особливості та основні тенденції у сфері публікаторської діяльності. Учена дійшла аргументованого висновку про те, що науково-практичний журнал «Архіви України» «став авторитетним науковим виданням у сфері архівної справи. Він відображає реальний стан українського архівознавства, напрями наукових пошуків українських дослідників, актуальну тематику. Для дослідників-архівознавців журнал – авторитетна трибуна для апробації наукових пошуків. Джерелознавчий аналіз щорічника свідчить про багатоаспектність тематики статей, актуальність висунутих для обговорення проблем, серйозну роботу редколегії з авторами. «Архіви України» є неоціненним комплексним історичним джерелом, що, по-перше, виступає носієм галузевої інформації, фіксуючи здобутки науки, а по-друге, сприяє їх поширенню. Журнал має

---

⁹ «Архіви України». Українська радянська енциклопедія. 2–е вид. К.: УРЕ, 1977. Т. 1. С. 266.

¹⁰ Бутич І. Л. «Архіви України». Енциклопедія сучасної України. К., 2001. Т. 1: А. С. 707.

¹¹ Волковинський В.М. АРХІВИ УКРАЇНИ [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2003. - 688 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Arkhivy_Ukrainy_z (останній перегляд: 26.12.2023)

¹² Панькова С. «Архіви України». Довідник з історії України: А–Я. К., 2001. С. 39.

¹³ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С.103-138.

особливе значення як для студій з історії архівної справи в Україні, так і розуміння суті окремих подій і фактів вітчизняного архівного будівництва. Він зберігає багатоаспектний матеріал про найважливіші події архівного будівництва та представляє інтерес насамперед як важливе інформаційне джерело»¹⁴.

Ряд наукових публікацій присвячених науково-практичному журналу «Архіви України» зробила М. Ковтун. Це зокрема, статті ««Архіви України»: проблеми створення та функціонування друкованого видання»¹⁵, «Питання архівознавства на сторінках журналу «Архіви України»»¹⁶, «Питання забезпечення збереженості документів на сторінках журналу «Архіви України»»¹⁷, «Питання підготовки кадрів істориків-архівістів середини 1940-х початку 1950-х років на сторінках журналу «Архіви України»»¹⁸ та ін.

У статті М. Ковтун «Особистості і вітчизняна архівістика: спроба аналізу персоніфікованих публікацій в журналі «Архіви України» (2009–2011 рр.)»¹⁹ досліджується тексти з персонологічним змістом, опубліковані у науково-практичного журналу «Архіви України» протягом 2009–2011 років, де висвітлено внесок відомих особистостей у розвиток архівної справи в Україні. У додатку наведено хронологічний перелік статей, присвячених конкретним особам. Авторка, наголошує, що «проаналізувавши зміст

---

¹⁴ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С.125.

¹⁵ Ковтун М. В. «Архіви України»: проблеми створення та функціонування друкованого видання. Архіви України. 2009. № 6. С. 83–105.

¹⁶ Ковтун М. В. Питання архівознавства на сторінках журналу «Архіви України». Студії з архів. справи та документознавства. 2009. Т. 17. С. 82–87.

¹⁷ Ковтун М. В. Питання забезпечення збереженості документів на сторінках журналу «Архіви України» Студії з архівної справи та документознавства. 2012. Т.20. С. 7-15.

¹⁸ Ковтун М. В. Питання підготовки кадрів істориків-архівістів середини 1940-х початку 1950-х років на сторінках журналу «Архіви України». Пам'ятки: археографічний щорічник. К., 2008. Т. 9. С. 66–71.

¹⁹ Ковтун М. В. Особистості і вітчизняна архівістика: спроба аналізу персоніфікованих публікацій в журналі «Архіви України» (2009–2011 рр.). Архіви України. 2012. № 1. С. 117-136

публікацій персонологічного характеру, розміщених в «АУ» за останні три роки, можна дійти висновку, що цій тематиці відводиться значне місце. В Україні вміють належним чином оцінювати непересічних особистостей в царині архівістики і віддавати данину шани. Актуальність і своєчасність публікацій, доступність викладу матеріалу зумовлюють постійний інтерес науковців та працівників архівних установ до науково-практичного журналу «АУ». Дедалі більше місця на його сторінках відводиться публікаціям особового характеру (25), ювілейним статтям (11) та некрологам (6). Тому для дослідників-архівознавців плідним стане ознайомлення з цими публікаціями журналу. Є сподівання, що практика опублікування в «АУ» статей та інших дописів персонологічного характеру буде продовжена»²⁰.

Щодо другої групи історіографічних джерел, це сукупність публікацій, в яких об'єктом дослідження стала уся архівознавча періодика України. Серед таких праць, особливе місце посідають дослідження І. Матяш та М. Ковтун. Так, зокрема, І. Матяш здійснила перший перший в українській історіографії аналіз української архівної періодики 20-30-х років ХХ ст., цим заклала традицію історіографічних студій з вітчизняної архівної періодики²¹. М. Ковтун у дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Українська архівна періодика як джерело вивчення історії архівної справи (1947-2007 рр.)»²² дослідила українську архівну періодику у наступні історичні періоди – 1947-2007 рр. Також проблеми розвитку української архівної періодики на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України» була опублікована стаття цієї

---

²⁰ Ковтун М. В. Особистості і вітчизняна архівістика: спроба аналізу персоніфікованих публікацій в журналі “Архіви України” (2009–2011 рр.). Архіви України. 2012. № 1. С.129.

²¹ Матяш І. Українська архівна періодика 1920–1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія. К., 1999. 480 с.

²² Ковтун М. В. Українська архівна періодика як джерело вивчення історії архівної справи (1947-2007 рр.) автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 К., 2011. 20 с.

дослідниці «Особливості розвитку архівної української періодики на початку 1990-х рр.»²³.

Як бачимо, із часу виходу згаданих вище наукових праць присвячених науково-практичному журналу «Архіви України» пройшло більше 10 років, а окрім цього жодна з зазначених робіт не включає комплексного аналізу науково-практичного журналу «Архіви України», що актуалізовує цю проблему і обумовлює наше зацікавлення в цій темі.

1.2. Джерельна база.

Відповідно до усталеної класифікації писемних архівознавчих джерел вітчизняним архівознавством, наше дослідження ґрунтується на таких групах джерел: 1) нормативно-правові акти; 2) інструктивні та довідково-інформаційні матеріали; 3) архівні документи і матеріали.

У процесі нашого дослідження науково-практичного журналу «Архіви України» ми використали усі ці групи джерел.

Необхідно зазначити, що до другої та третьої груп джерел ми віднесли і власне публікації на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України». Так, зокрема, до другої групи джерел належать публікації анотованих покажчиків публікацій журналу за різні хронологічні періоди: 1947-1970 ті рр.²⁴; 1988-1995 рр.²⁵; 1996-2002 рр.²⁶ та ін.

---

²³ Ковтун М. В. Особливості розвитку архівної української періодики на початку 1990-х рр. *Архіви України*. 2009. № 1/2. С. 203–208.

²⁴ Бутич І. «Архіви України» в 1947–1970 роках. «Архіви України»: Бібліографічний покажчик змісту, 1947–1970 рр. К., 1999. С. 3–7; «Архіви України»: бібліогр. покажч. змісту, 1947–1970 рр. / УДНДІАСД, Історичне т-во Нестора–Літописця; уклад.: А. А. Батюк, М. І. Бутич. К., 1999. 199 с.

²⁵ Анотований покажчик публікацій журналу «Архіви України» за 1988–1995 рр. ГАУ при КМ України, УДНДІАСД; уклад. Н. П. Павловська; відп. ред. І. Б. Матяш. К., 1997. 151 с.

²⁶ Покажчик матеріалів, видрукованих у журналі «Архіви України» в 1996–2002 рр. // *АУ*. 2002. № 4/6. С. 127–136.

До третьої групи джерел також належать «слова до читачів» від головних редакторів²⁷, та спогади головних редакторів журналу «Архіви України» О. Г. Мітюкова (1970–1988)²⁸ та Р.Я. Пирога (1998-2002)²⁹, а також матеріали підготовлені членами редколегії журналу й опубліковані у різного виду виданнях, зокрема, газетах³⁰, журналах³¹, книгах³².

Більшість із указаних трьох груп джерел розміщені на офіційному веб-сайті науково-практичного журналу «Архіви України»³³, а також на офіційному сайті Державної архівної служби України.

1.3. Методи архівознавчих студій

Відомо, що «методологічну основу архівознавства складають фундаментальні загальнонаукові принципи (об'єктивності, всебічності, комплексності, історизму, детермінізму тощо), що є світоглядним підґрунтям архівознавчої теорії, та конкретною наукою (пертинентпринцип, провеніентпринцип, принцип аполітичності архівів, принцип територіальності архівів та ін.), які визначають засади дисциплінарного накопичення знань та практичної діяльності архівів»³⁴.

---

²⁷ Удод О. До наших читачів (Переднє слово головного редактора). Архіви України. 2008. № 1/2. С. 6.

²⁸ Мітюков О. Г. Досвід, набутий «Архівами України», буде в нагоді й сьогоднішній редакційній колегії. Архіви України, 2002. № 4–6. С.121-124

²⁹ Пиріг Р.Я. За змістом і тематикою «Архіви України» почали наближатися до стандартів наукового журналу. Архіви України, 2002. № 4–6. С.124-126.

³⁰ Васько Л. Сьогодні і завтра «Архівів України». Вечірня газета. Кіровоград. 10 листопада 1992 р. № 62. С. 1.

³¹ Васько Л. М. Спільне засідання наукової ради Головархіву УРСР та редакційної колегії науково-інформаційного бюлетеня «Архіви України». УІЖ. 1987. № 7. С. 159; Васько Л. Нас єднають «АУ». Збірник на пошану О. Г. Мітюкова. К., 2007. Вип. 8. С. 44; Волковинський В. М. 200-й номер «Архівів України» // АУ. 1986. № 6. С. 3–11.

³² Волковинський В. М., Васько Л. М. Журнал «Архіви України» та його роль у вирішенні питань архівного будівництва. Нариси історії архівної справи в Україні. К., 2002. С. 520–527.

³³ Архіви України. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about>

³⁴ Матяш І. Б. Специфічні принципи і методи архівознавства. *Архіви України*. 2010. № 5(270). С.20.

Методика архівних студій продовжує залишатись одним із основних напрямків в теорії архівознавства. Від часу до часу провідні українські дослідники, які віддані архівній справі, звертаються до нових досліджень, переглядів та верифікацій методик у цій галузі. Вони розглядають можливості та перспективи даної методики, або просто надають алгоритм застосування конкретних методів для вирішення практичних завдань у сфері архівістики та архівознавчих наукових досліджень, а також представляють результати подібних вправ.

Обговорення того, чи існують чисто архівні методи в природі, залишається відкритим питанням, а міждисциплінарні умови в сучасній науці призводять до різних точок зору на це. Однак, при посиланні на роботи відомих іноземних теоретиків архівістики, таких як Лучана Дюранті чи Джованні Мікетті, можна стверджувати, що такі методи існують. Розглядаються відомі принципи провінієнції та пертиненції, які вже визнані в історіографії архівознавства.

У зв'язку з потребою адаптації методики архівних досліджень до умов загальної інформатизації суспільства, українське архівознавство постало перед завданням освоєння, випробування та поширення новітніх методів. Розглянемо можливості та перспективи використання в українському архівознавстві популярного за кордоном бібліометричного методу.

Навіть за високого рівня експертизи в області архівознавства, загальна популярність бібліометрії в українських архівних наукових колах може бути відзначена лише обмежено. Пригадаймо видатну роботу професора Ірини Матяш, яка активно використовує бібліометричні методи при вивченні архівного матеріалу. Мова йде про монографію «Українська архівна періодика 1920–1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія» (Київ, 1999 р.), де вдало застосовано бібліометричний аналіз різноманітних архівних видань за допомогою бібліографічних даних. У сучасних умовах, коли

архівісти широко користуються інформаційними технологіями, ігнорування можливостей бібліометрії, наукометрії або вебометрії є необґрунтованим.

Зарубіжні фахівці вважають, що бібліометричний метод переважно входить до методологічної області математики та статистики. Термін «бібліометрія» в значенні «статистична бібліографія» з'явився завдяки роботі відомого спеціаліста з патентознавства та професора Кембриджського університету Едварда В. Гальма, котрий 1923 р., опублікував серію лекцій під назвою «Статистична бібліографія стосовно зростання сучасної цивілізації»³⁵. Основна ідея Едварда В. Гальма полягала в тому, що статистичні та математичні методи можуть ефективно використовуватися для аналізу історії науки і техніки. Він вважав, що бібліографічні дані можуть служити як ілюстративний матеріал, допомагаючи в розумінні цих процесів.

Бельгійський вчений Поль Отле в своїх працях, зокрема в «Трактаті про документацію. Книга про книгу. Теорія та практика», згадує про бібліометрію як про статистичний аналіз бібліографії³⁶. Протягом останньої третини минулого століття бібліометричний метод розширив свої можливості порівняно з первісним задумом його авторів. Спочатку бібліометрія спрямовувалася на вивчення структури наукових повідомлень за заданими алгоритмами та формальними показниками. Однак з часом масштаб застосування методу розширився, перейшовши до математичної моделі, яку запропонував канадський бібліотекар Жан Таг-Саткліфф у 1992 році, що базується на теоріях інформації та ймовірності. Основні аспекти бібліометрії, які стосуються структури, включають такі позиції: ідентифікація авторів; вивчення структури, типу та обсягу публікацій

---

³⁵ Hulme E. W. Statistical bibliography in relation to the growth of modern civilization: Two Lectures Delivered in the University of Cambridge in May, 1922. *Economica*. London, 1923. Issue 9. P. 266–267

³⁶ Otlet P. *Traite de Documentation. Le Livre sur le Livre. Theorie et Pratique*. Brussels: Editiones Mundaneum, 1934

(видань); аналіз вихідних цитат (хто, кого і як цитує в досліджуваній роботі); вивчення вхідних цитат (хто, кого і як цитує досліджувану роботу після її оприлюднення) для оцінки наукового впливу та виявлення професійних і соціальних зв'язків. Крім того, бібліометрія охоплює інші кількісні аспекти, пов'язані із створенням, розповсюдженням і використанням документаційної інформації³⁷.

Видатна українська архівознавиця, професор Валентина Бездрабко, цілком слушно наголошує, що «нині маємо говорити про існування системи бібліометричних методів, яка належить до сімейств інформетрії (informetrics) і вебометрії (webometrics), що базовані не лише на математичних чи статистичних, але й інформаційних науках»³⁸.

Серед цих термінів найбільш загальним є поняття інформетрії, яке фокусується на вивченні всіх аспектів людського життя, пов'язаних з виробництвом, поширенням та використанням інформації. Трошки конкретнішими за змістом і значенням є наукометрія та вебометрія. Перша з них вивчає виробництво, поширення, значення і роль наукових знань, використовуючи різні кількісні, демографічні, економічні та інші методи з метою підвищення ефективності професійної діяльності. Вебометрія, у свою чергу, зосереджена на аналізі кількісних характеристик інтернет-мереж, веб-сайтів, гіперпосилань, пошукових систем, а також проведенні семантичного аналізу контенту веб-сторінок, вивченні їхніх технологічних структур та аналізі інформаційної поведінки користувачів електронних інформаційних ресурсів. Незважаючи на значний попит на вебометричні та інформетричні методи за кордоном, в українській архівістиці вони залишаються менш популярними, і праці, присвячені їм, складають виняток. Бібліометрична система, як теоретична конструкція, впливає на світ наукового дискурсу,

---

³⁷ Бездрабко В.В. Бібліометричний метод в архівістиці: досвід і можливості. Архіви України. 2018. № 1. С. 190–203

³⁸ Там само.

аналізуючи інформацію з позицій якісних і кількісних характеристик. Це дозволяє розглядати розвиток науки з різних перспектив та оцінювати його у всебічному контексті. Одним з основних недоліків бібліометричного методу вважають помилки, які виникають у зв'язку з аналізом цитат. Цитата свідчить не стільки про активність автора дослідження, а про бажання інших осіб його цитувати, що створює індекс впливовості. Часто спостерігається явище самоцитування, коли автор посилається на власні роботи. Це може штучно впливати на збільшення індексу цитувань та підвищувати значущість наукових пошуків, що в свою чергу призводить до помилок у визначенні популярності конкретної праці або вченого. Проте, все ж цей метод є дієвим, адже як указує професор В. Бездрабко, «за допомогою бібліометрії вдасться виявити зміни на фаховому полі, встановити перелік “канонічних праць” і фахівців-фаворитів, котрі впливають на покоління практиків і теоретиків архівістики, зв'язки між ними, з'ясувати трасування наукових ідей тощо. Методологічні засади бібліометрії дозволяють обійти багато суб'єктивних аспектів, пов'язаних з інтелектуальними та іншими можливостями дослідників. Із-поміж вад бібліометричного методу варто вказати на те, що в арсеналі вчених опиняються лише математичні чи статистичні дані, які можуть бути доволі суб'єктивно й недостовірно проінтерпретовані, адже їх значення не завжди є очевидним»³⁹.

Для виконання завдань, визначених у нашій кваліфікаційній роботі, було використано ряд наукових принципів і методів. Серед загальнонаукових методів використовувалися методи аналізу і синтезу, метод системного аналізу та інші. Серед основних спеціальних методів архівознавства, застосованих у роботі над цією кваліфікаційною роботою, варто відзначити історичний метод (який дозволив дослідити процес створення та діяльність науково-практичного журналу «Архіви України») і

---

³⁹ Бездрабко В.В. Бібліометричний метод в архівістиці: досвід і можливості. Архіви України. 2018. № 1. С.203.

бібліометричний метод (який дозволив визначити рівень впливовості публікацій на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України» на вітчизняну архівістику⁴⁰). Хоча ми вище зазначили, що останній метод має свої недоліки, до речі, констатація цитування тієї чи іншої статті, не констатує її наукової цінності, проте, на нашу думку, навіть цитування у негативному контексті засвідчує, що публікація не залишилася по за увагою фахівців, і можливо навіть не зовсім вдала публікація може стати катализатором для більш глибокого дослідження тієї чи іншої проблеми.

Отже, аналіз наукових праць щодо історії науково-практичного журналу «Архіви України», який ми провели, свідчить про відсутність системного та комплексного дослідження цього спеціалізованого видання. Тим часом, веб-сайт науково-практичного журналу «Архіви України», де розміщені його електронні версії, є значущим джерелом для здійснення такого дослідження, яке передбачає використання указанного вище комплексу наукових принципів і методів.

РОЗДІЛ 2. Науково-практичний журнал «Архіви України»

2.1 Історія становлення журналу

Перший випуск журналу «Архіви України», що мав початкову назву «Науково-інформаційний бюлетень» (у цьому випуску була представлена своєрідна програма діяльності нового часопису), був підготовлений науковими співробітниками архівного Управління МВС УРСР та Центрального історичного архіву УРСР. Він побачив світ у листопаді 1947 року у Києві, і його тираж становив 250 примірників, виданих друкарнею Міністерства внутрішніх справ УРСР (Рис.1).

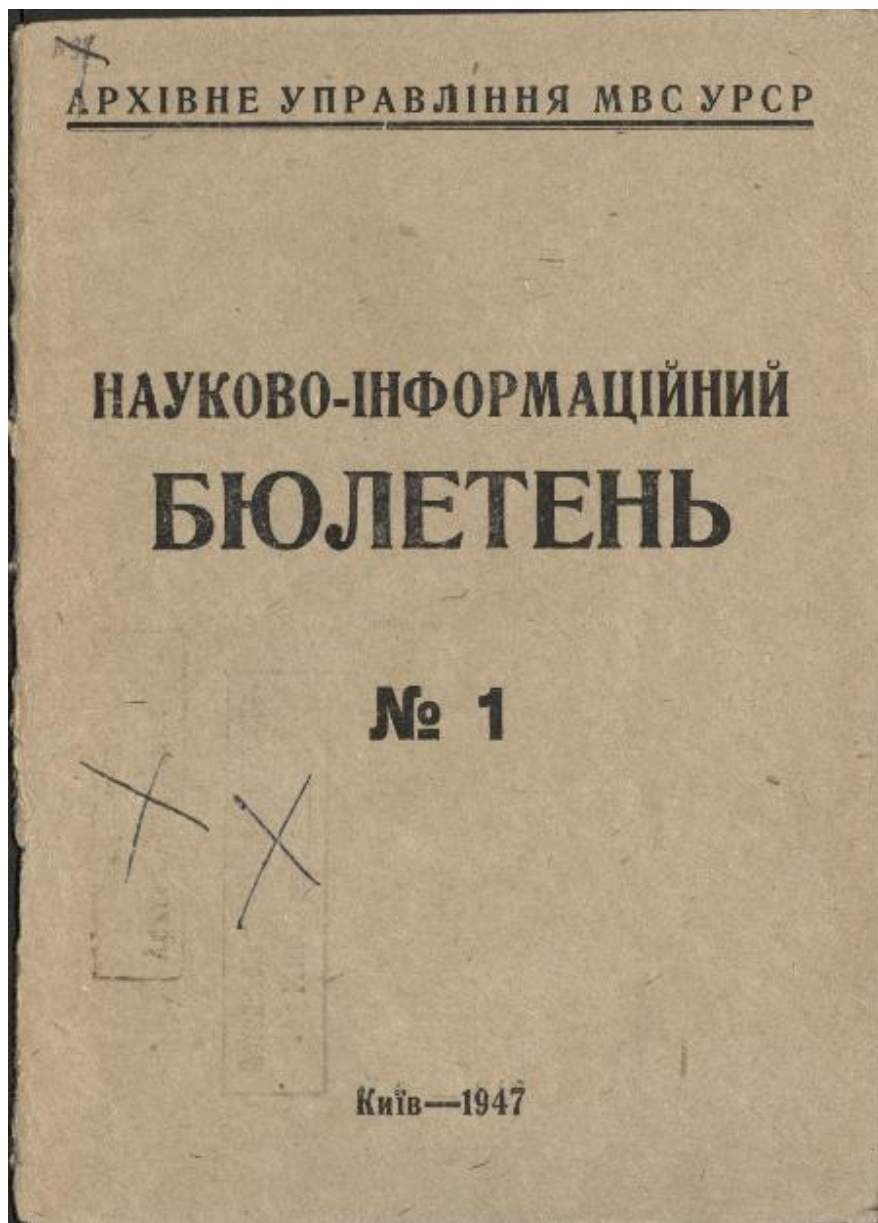

Рис.1

Основними напрямками публікацій у новоствореному архівознавчому періодичному виданні, як зазначалося в самому виданні мали стати: «...основні накази й розпорядження МВС СРСР, УРСР, Архівного управління МВС УРСР з архівної справи, підсумки роботи архівних органів і завдання на окремі періоди, правила, методичні інструкції й статті з теорії та практики архівної справи, статті з археографії й про використання документної інформації, короткі рецензії й повідомлення з бібліографії, повідомлення про хід підготовки кадрів і роботу кафедри архівознавства при Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, хроніка роботи архівних органів УРСР тощо»⁴¹. До цього випуску увійшло 10 статей, без поділу журналу на рубрики.

Архівне управління МВС УРСР, після виходу першого номеру видання, зверталось до всіх керівників архівних відділів, директорів центральних і обласних архівів та їх філій з проханням регулярно надсилати матеріали до бюлетеня, а також подавати свої зауваження та побажання стосовно його змісту і частоти виходу. Зазначалося, що будь-який працівник відділу і архіву може публікувати статті на різноманітні теми теорії і практики архівної справи, ділитися досвідом своєї роботи та роботи архіву, а також розповідати про методи підвищення кваліфікації та інші аспекти.

Перші статті були написані не лише членами редакційної колегії, але й також авторами, такими як В. Коновалова, О. Мацай, І. Бутич, а також співробітники кафедри архівознавства Київського державного університету.

Спочатку видання не мало сталі розділів або рубрик. Матеріали, які друкувалися, переважно включалися в такі розділи, як «Статті», «Критика і бібліографія», «Хроніка». Деякі випуски також включали рубрики «Архіви за кордоном», «Запитання та відповіді», «Консультації». У 1958 році були додані розділи «Документи», «Обмін досвідом», «Огляд літератури і джерел». Однак розширення обсягу і різноманіття тематики бюлетеня не

---

⁴¹ Науково-інформаційний бюлетень. 1947. № 1. С. 4

впливали на його призначення – він залишався спрямованим на архівні установи і не виходив за їх межі.

Початково основною тематикою видання було упорядкування архівних документів та відновлення повноцінної роботи архівів. Після завершення великого етапу післявоєнного відновлення архівних фондів, яке відбулося переважно до 1950 року, у журналі з'явилися статті, присвячені організації роботи в міських, районних і відомчих архівах, а також публікації з історії установ. Збільшилася кількість листів, в яких висвітлювалися актуальні питання використання документальної інформації. Також систематично публікувалися офіційні документи і хроніка.

У 1960 році, у зв'язку з передачею архівних установ республіки з системи МВС УРСР під підпорядкування Архівного управління при Раді Міністрів УРСР, «Науково-інформаційний бюлетень» став офіційним друкованим органом цього управління.

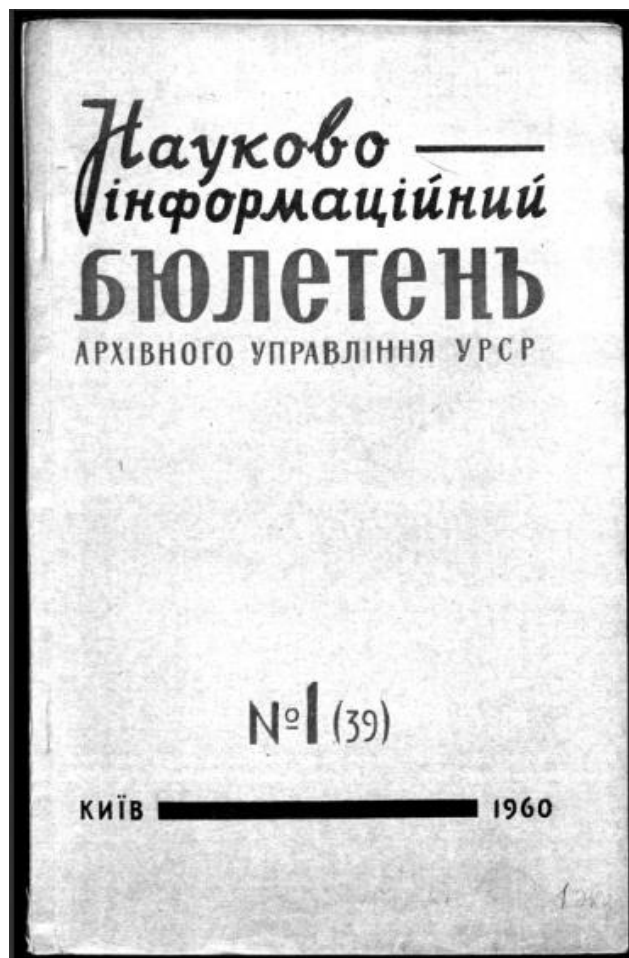

Рис.2

До 1959 року «Науково-інформаційний бюлетень» був вузьковідомчим виданням, що виходило по мірі надходження матеріалів і розсилалося лише архівним установам. Проте, з 1960 року журнал також став доступним для співробітників науково-дослідних установ, викладачів вищих і середніх навчальних закладів, працівників бібліотек та музеїв. Багато працівників цих установ стали постійними авторами для журналу, що сприяло підвищенню його наукового рівня. Під підпорядкуванням Архівного управління Ради Міністрів УРСР відбулися покращення у справі архівів в республіці, що також відзначилося у його друкованому виданні. Тематика публікацій розширилася, а їх науково-теоретичний рівень поступово підвищувався. Відповідно до постанови колегії Державного комітету Ради Міністрів УРСР від 2 квітня 1964 року, журнал був перейменований із «Науково-інформаційного бюлетеня» на «Архіви України». Починаючи з номера 3–4 за 1965 рік, він випускався під новою назвою (Рис.3).

Рис.3

Важливо відзначити, що цей крок був результатом багаторазового обговорення питання про трансформацію «Науково-інформаційного бюлетеня» у журнал на засіданнях Наукової ради Архівного управління МВС УРСР.

Необхідно зазначити, що на підвищення якості публікацій у журналі «Архіви України» вплинув і факт того, що за публікації в цьому журналі авторам виплачувався гонорар, розмір якого був визначений відповідно до рішення Ради Міністрів УРСР від 23 травня 1963 року, № 351.

На сторінках «Архівів України» у 60-х роках ХХ ст. основне місце відводилося статтям, що розглядали питання архівознавства, такі як історія конкретних архівів, їхнє комплектування, експертиза, упорядкування та використання документів у центральних і обласних державних архівах. Одночасно в журналі також публікувалися матеріали про організацію роботи в міських, районних і відомчих архівах, які, в основному, розміщувалися в розділі «Обмін досвідом».

У дискусійних статтях «Архівів України» акцентувалися питання щодо вдосконалення діловодства, відбору документів для постійного зберігання та їх систематизації. Матеріали, присвячені фондуванню, каталогізації, встановленню дат у судових справах, комплектуванню, підготовці архівних путівників, довідників, документальних збірок, організації довідкової роботи, реставрації документів, опрацюванню одиниць зберігання, переважно публікувалися в розділах «Консультації» та «Обмін досвідом». З середини 1960-х років помітно зросла кількість матеріалів, що стосувалися спеціальних історичних дисциплін, таких як археографія, дипломатика, сфрагістика, геральдика, філігранологія, метрологія, історична географія, емблематика та інші.

«Архіви України» активно розширили свою інформаційну сферу, представивши читачам деталі стану архівної справи за кордоном. У 1970-х роках в журналі були впроваджені рубрики, такі як «Архівна справа в країнах соціалізму», «По сторінках зарубіжних архівознавчих журналів»,

«Архівна справа за рубежем», «Міжнародні зв'язки архівних установ». У цих розділах, як засвідчував колишній головний редактор журналу О. Мітюков, «було опубліковано понад 50 матеріалів, з якими виступили керівники Міжнародної ради архівів, керівники та провідні спеціалісти архівних служб Польщі, Франції, Чехословаччини. Журнал інформував і про перебування в архівних установах України архівістів Англії, Болгарії, Канади, Нікарагуа, Франції, Чехословаччини, Югославії, та інших. Питання міжнародних зв'язків архівістів України знайшли своє відображення також у публікаціях про роботу VII–XI Міжнародних конгресів архівів, що відбулися у Москві, Вашингтоні, Лондоні, Бонні, Парижі, а також у матеріалах про міжнародні конференції Круглого столу архівів, які за цей період відбулися у Бонні, Люксембурзі, Оттаві, Києві, Найробі, Куала-Лумпурі, Братиславі»⁴². Ще одним із міжнародних аспектів діяльності журналу «Архіви України», стало його поширення серед архівних служб зарубіжних держав, за свідченням О. Мітюкова, «в порядку обміну його надсилали до 15 країн світу, в тому числі Австралії, Англії, Болгарії, Іспанії, Канади, НДР, Польщі, США, Угорщини, ФРН, Чехословаччини, Югославії та інших»⁴³.

У початку 1970-х років за ініціативою О. Мітюкова в журналі «Архіви України» була введена нова рубрика – «Діловодство». Це було особливо важливо, оскільки питання діловодства тісно пов'язані з аспектами архівної справи. З самого початку 1970-х років почали виходити спеціальні тематичні випуски журналу, присвячені важливим подіям та пам'ятним датам, зокрема, відзначенню 1500-річчя міста Києва та інших подій.

Протягом тривалого періоду журнал публікував статті та огляди, присвячені історії міст і сіл України. У період з 1980 по 1982 роки існувала окрема рубрика «До 150-річчя Києва», яка представляла джерела з історії

---

⁴² Мітюков О. Г. Досвід, набутий «Архівами України», буде в нагоді й сьогоднішній редакційній колегії. Архіви України, 2002. № 4–6. С.120-124. С.125.

⁴³ Мітюков О. Г. Досвід, набутий «Архівами України», буде в нагоді й сьогоднішній редакційній колегії. Архіви України, 2002. № 4–6. С.123.

столиці України. Ці роки визначили новий етап у роботі «Архівів України», відзначений популяризацією нових форм і методів роботи. Матеріали, опубліковані у цей період, акцентували увагу на діловому аналізі реального стану архівної справи та критичній оцінці досягнутого рівня розвитку з метою подальшого спрямування зусиль на невирішені питання та проблеми.

Підбиваючи підсумки активності періодичного архівознавчого видання «Архіви України» у 1970–1980-х роках, головний редактор О. Мітюков (1970–1988 рр.) підкреслював важливу роль журналу у мобілізації українських архівістів для вирішення ключових завдань у розвитку архівної справи, а також в організаційній та науково-методичній діяльності архівних установ⁴⁴. Протягом цих років журнал перетворився на необхідний ресурс для кожного архівіста, що відображається у різкому зростанні тиражу, який збільшився від 200 до 13,5 тис. примірників.

Досить складним періодом для журналу «Архіви України» стали 1990-ті роки. 1991 року, журнал мав 6 тис. переплатників і був зареєстрований як видання Державним комітетом УРСР по пресі⁴⁵. Дійсно 1991 р. став своєрідним рубежем в діяльності журналу «Архіви України», М. Бандура зазначає, що «Плани редколегії і редакції «АУ» на 1991 р. зводилися до кардинальної зміни змісту і форм публікацій журналу, розширення діапазону порушуваних проблем, збільшення кількості матеріалів із теорії і практики архівної справи, консультацій з питань архівознавства і діловодства, розміщення на сторінках видання маловідомих і невідомих архівних документів, що висвітлюють “білі плями” вітчизняної історії, а також інформування читачів про пошуки і знахідки в архівах тощо. Редколегія і редакція «АУ» просили у читачів порад і пропозицій щодо розробки концепції журналу. Зокрема, пропонувалося дати відповіді на такі запитання: які актуальні проблеми, на думку читачів, необхідно порушити

---

⁴⁴ Мітюков О. Г. Досвід, набутий “Архівами України”, буде в нагоді й сьогоднішній редакційній колегії. Архіви України, 2002. № 4–6. С.121-124.

⁴⁵ Іваненко Б.В. Слово до читачів. Архіви України. 1991. №1. С.3.

на сторінках журналу; яким матеріалам слід віддавати перевагу – статтям і повідомленням із питань архівознавства і джерелознавства, теорії і практиці архівної справи, з обміну досвідом роботи державних і відомчих архівів, діловодства, збіркам і оглядам архівних джерел, спогадам, пам'яткам вітчизняного джерелознавства, інформації про архівні знахідки тощо; які періоди історії України необхідно “підкріпити” архівними документами, у т. ч. шляхом їх публікації в «АУ»; які постаті минулого цікавлять найбільше, про кого з них хотіли б одержати додаткову інформацію зі сторінок видання; інші побажання редколегії і редакції журналу»⁴⁶.

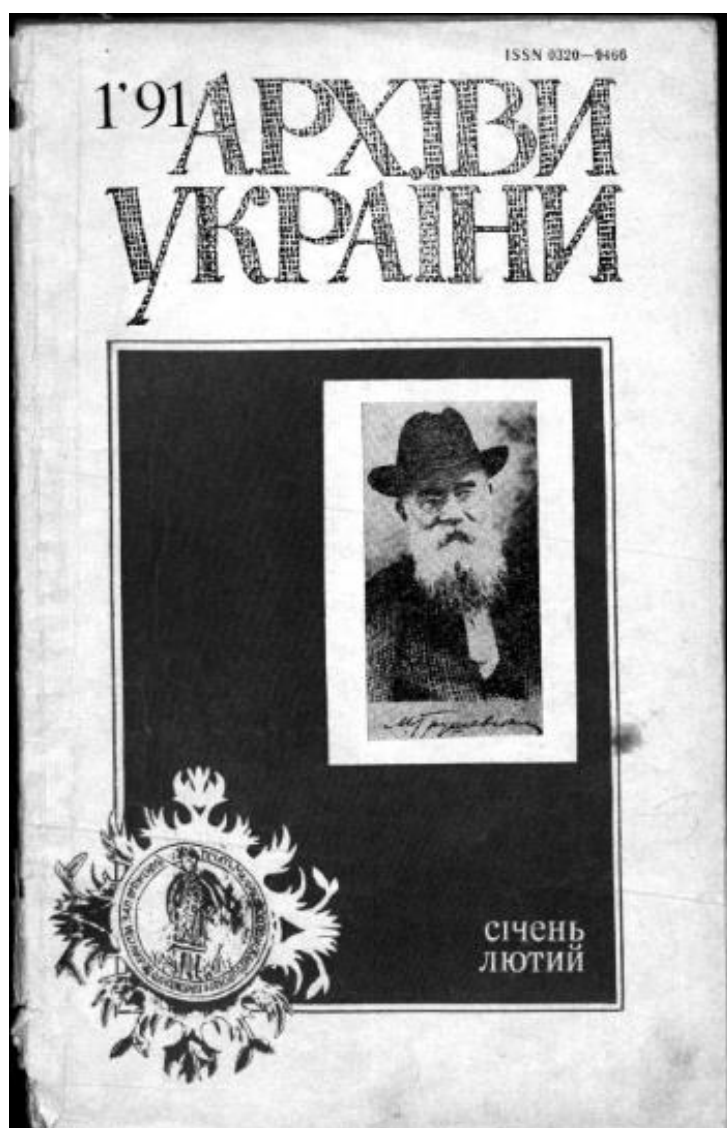

Рис.4

⁴⁶ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С.115.

№1 журналу «Архіви України» за 1991 р.

Важливо відзначити, що на початку 1990-х років журнал перебував у фінансовій кризі і фактично опинився на межі закриття. Випускався з великими перервами через високі витрати на папір, послуги друку та зв'язку. Питання про кризовий стан видання регулярно розглядалося на засіданнях Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України. На засіданні колегії К. Новохатський розглядав два варіанти вирішення проблеми. Згідно з його поглядом, можна було б створити самостійну редакцію для журналу або Бюро пропаганди архівних документів. Інша альтернатива полягала в ліквідації журналу як самостійного підрозділу і створенні підрозділу на базі державного архіву. Також пропонувалася ідея перегляду обсягу журналу шляхом його скорочення, що дозволило б зменшити витрати на папір та поліграфічні роботи. К. Новохатський підкреслював важливість пошуку інших варіантів з метою збереження журналу та його редакції⁴⁷.

Детально дослідивши архівні матеріали про діяльність журналу «Архіви України», М. Бандура указує, що «на засіданні колегії Головархіву України 27 лютого 1992 р. відповідальний секретар журналу «АУ» Л. М. Васько звернулася до присутніх директорів держархівів із проханням надати матеріальну допомогу для виживання журналу, оскільки він опинився у скрутному становищі і справа може дійти до його закриття. Шукаючи виходу із ситуації, що склалася, Б. Іваненко вважав за доцільне вжити таких заходів: Головному архівному управлінню як засновнику «АУ» затвердити Статут видання, що регулює відносини засновника, головного редактора і редакції, повноваження журналістського колективу; підписати договір між засновником (видавцем) і редакцією журналу, що визначає їхні виробничі, майнові та фінансові відносини; після затвердження і підписання названих документів, а також негайного введення їх у дію редакції розпочати

---

⁴⁷ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С113.

додаткову видавничу діяльність, яка дозволить певною мірою відшкодувати збитки від видання «АУ». Згідно з Договором, підписаним редакцією журналу «АУ» та Головним архівним управлінням при Кабінеті Міністрів України, останній (Засновник) гарантує щорічну дотацію на видавничу діяльність журналу в сумі, що дорівнює витратам на підготовку і випуск трьох його номерів, а також забезпечує редакцію всім необхідним для нормальної творчої роботи – приміщенням, меблями, засобами зв'язку тощо, піклується про побут працівників редакції, вирішує соціальні питання»⁴⁸.

Удаючись до всіляких заходів для уникнення припинення виходу журналу, з 1993 року співзасновниками і видавцями журналу стали Головне архівне управління при Кабінеті Міністрів України та Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Це, в певній мірі, сприяло вирішенню питань, пов'язаних з випуском деяких номерів журналу.

У 1990-х роках журнал «Архіви України» зазнав тематичного оновлення, представивши читачам статті, що спрямовані на новий погляд на раніше непомічені аспекти історії України та ставлячи за мету вирішення проблеми «білих плям». Цей етап в історії видання визначив появу нових рубрик, таких як «Доля українських архівів», «Українці в світі», «Україніка в архівах світу», «З історії української державності», «До портретів істориків минулого» та інші. Журнал активно публікував невідомі та маловідомі архівні документи, розкривав фрагменти історії України, літератури і мистецтва, а також презентував матеріали для біографічного словника видатних постатей науки та культури України. Зокрема, статті, приурочені Т. Шевченку, М. Драгоманову, Лесі Українці, С. Подолинському, А. Кримському, М. Лисенку, О. Довженку, Б. Грінченку, Г. Нарбуту та іншим видатним особам, також займали значне місце у публікаціях на шпальтах журналу «Архіви України».

---

⁴⁸ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С.113.

Однією з ключових тем, що широко обговорювалася в журналі у 1990-х роках, був правовий статус архівів у незалежній державі. Журнал приділяв велику увагу оприлюдненню архівних документів, які часто вперше виводилися на широкий науковий обіг через цей часопис. Рубрики "Публікація архівних документів", "Пошуки і знахідки в архівах", "На вічне зберігання" дозволяли читачам ознайомитися з маловідомими архівними джерелами. Редакція журналу визнавала своїм важливим завданням публікацію найбільш значущих документів, які відповідають актуальним питанням вітчизняної історії, і акцентувала на джерелознавчому напрямку своїх публікацій.

У 1996 році, з нагоди 130-річчя від дня народження М. Грушевського, журнал «Архіви України» випустив спеціальний випуск, приурочений архівній тематиці, присвячений Михайлу Грушевському. Тематика публікацій часопису часто була пов'язана з відзначенням важливих подій в історії України. Наприклад, в номері друкувалися документи, присвячені 500-річчю Запорізької Січі, 150-річчю від дня народження М. Лисенка, 120-річчю від дня народження Б. Лепкого, 100-річчю з дня смерті О. Потебні, 150-річчю з дня смерті В. Пассека, 75-річчю Академії наук України, а також до Шевченківських ювілеїв, 100-річчя першої української трудової еміграції та інші важливі події. Також журнал публікував серію матеріалів про голод в Україні у 1921–1922 і 1932–1933 роках.

Проф. Я. Пиріг згадує, що на час його приходу «до керівництва Головархівом журнал майже припинив вихід. Ми боляче переживали кризу галузевого друкованого органу, який за тридцять років здобув авторитет поважного фахового видання та досить широку читацьку аудиторію»⁴⁹. Дійсно, до 2000 року журнал випускався непостійно з різною кількістю випусків щороку та з значним запізненням, а через проблеми з якістю друку припинилася публікація ілюстраційної рубрики «З фондів ЦДКФФА

---

⁴⁹ Пиріг Р.Я. За змістом і тематикою «Архіви України» почали наближатися до стандартів наукового журналу. Архіви України, 2002. № 4–6. С.124

України» в журналі. Ця рубрика завжди прикрашала видання і є своєрідною «родзинкою». В матеріалах журналу переважали урядові документи, пов'язані із функціонуванням архівної галузі, статті про роль і місце архівів у державі, інформація з теорії та практики архівної справи, будівництва архівів, міжнародних зв'язків українських архівістів тощо. Крім традиційної рубрики «Публікації архівних документів», де представлялися невідомі та маловідомі джерела з фондів державних архівів, читачам пропонувалися інші рубрики, включаючи «На вічне зберігання», «Пошуки і знахідки в архівах», «Документ без коментаря». Також час від часу з'являлися спеціальні добірки архівних документів, пов'язані із значущими подіями в історії українського народу та держави.

У 1998-1999 роках керівництву Головархіву України вдалося втримати журнал «на плаву», а позитивні зміни, навіть переломні мали місце у 2000 р., Тоді, за свідченнями Я. Пирого, «По-перше, дещо поліпшилося бюджетне фінансування. По-друге, за цю справу безпосередньо взявся заступник Голови Держкомархіву Геннадій Боряк. Того року випустили дві книжки журналу, а наступного – вже чотири. За своїм змістом і тематикою «Архіви України» почали позбавлятися традиційних рис галузевого інформаційного бюлетеня і наближатися до стандартів наукового журналу. Цьому сприяло заснування “Вісника Державного комітету архівів”, який перебрав на себе публікацію нормативно-методичних, інструктивних документів, хроніки архівного життя, некрологів тощо. Тематична рубрикація дещо скоротилася й стала більш виструнченою. На сторінках журналу побільшало статей з теорії архівної справи та документознавства, дискусійних матеріалів, бібліографії»⁵⁰.

Починаючи з 2002 року, журнал «Архіви України» розсилався структурним підрозділам Державного комітету архівів України, державним

---

⁵⁰ Пиріг Р.Я. За змістом і тематикою “Архіви України” почали наближатися до стандартів наукового журналу. Архіви України., 2002. № 4–6. С.125.

архівним установам та бібліотекам по всій країні. Тираж складав 400 примірників.

Журнал «Архіви України», відповідаючи своєму статусу науково-практичного журналу, здобував інші риси. Зросла кількість статей, присвячених проблемам, матеріали з дискусійним характером, і відзначилася великою увагою до інформативності видання. Цього вдалося досягти за допомогою оглядових публікацій (зокрема, по фондах, включаючи родові та родинні, колекції і т. д.), введення постійної підрубрики «Зарубіжні архівні часописи публікують», статей, що розглядають діяльність важливих елементів системи архівних установ України, таких як Інститут рукопису та архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, а також численні зарубіжні архівні установи, заходи, проведені в рамках Міжнародної ради архівів і т.д.

Важливо відзначити, що журнал зазнав не лише змін у змісті, але й у своєму зовнішньому оформленні. Наприклад, кольорова обкладинка прикрасила видання від № 1/3 за 2003 рік. Перші кольорові фотографії з'явилися у № 5/6 за 2005 рік, коли були опубліковані матеріали до Каталогу виставки документів Національного архіву фондів «Автограф української історії IX–XXI століть» (Рис.5).

Починаючи з № 1/2 за 2009 рік, регулярно почали публікувати кольорові фотографії.

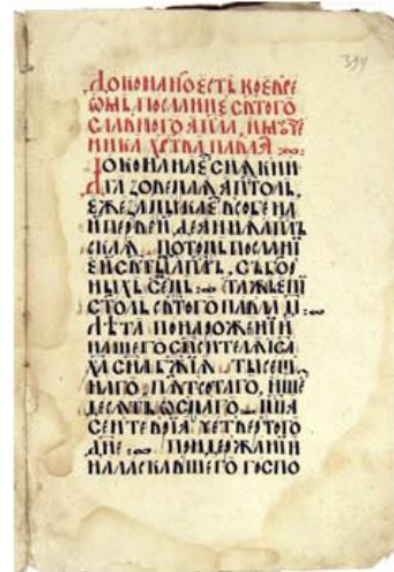
1.5.2

1.9.1

1.9.3 (папір)

1.10 (папір)

Рис.5

Протягом періоду з 2016 року по I квартал 2020 року було випущено 17 випусків журналу (щорічно по 4 випуски), в які увійшло 353 публікації. У цей час основними рубриками постійно були: "Статті та повідомлення", "Публікації архівних документів", "Особистості", "Архівна справа за кордоном", "Огляди джерел та документальні нариси", "Інформація і рецензії", "Ювілеї". Розділ "Статті та повідомлення" включав інформацію про нормативне забезпечення роботи з різноманітними документами, наукові розвідки, спрямовані на популяризацію досягнень та нововведень в українській архівістиці.

Останні роки стали свідками зростання інтересу архівістів до проблем цифровізації та збереження цифрової культурної спадщини. Особливу увагу приділяється управлінню архівною справою на рівнях загальнодержавного та місцевого урядування в контексті інформаційного забезпечення суспільства, впровадження цифровізації та електронного урядування в Україні. Рубрика "Публікації архівних документів" стала платформою для публікації цікавих знахідок з українських архівів та архівів зарубіжної україніки, які розширюють джерельну базу української історії різних періодів.

У розділі "Пам'ятні дати" представлені дослідження, присвячені важливим подіям в історії України, зокрема, столітньому ювілею Української революції 1917–1921 років, 140-річчю від дня народження Симона Петлюри та 150-річчю від дня народження Михайла Грушевського. Рубрика "Огляд джерел та документальні нариси" включає широкий спектр тем, присвячених аналізу конкретних документальних матеріалів. В розділі "Інформація і рецензії" розглядаються участь українських архівістів у міжнародних та вітчизняних конференціях.

Ці статті охоплюють різноманітні аспекти функціонування архівних служб та архівів у різних країнах світу. Хоча не постійні, рубрики "З історії архівів та архівних зібрань" та "Архіви у сучасному світі" варто відзначити

як не менш цікаві. Перша призначена для розповіді про особливості розвитку архівної справи, а також проблеми, з якими стикаються архівісти. Друга рубрика зосереджена на сучасних тенденціях у світовій архівістиці.

Аналізуючи журнал, важливо відзначити вплив висококваліфікованого наукового колективу авторів. Серед тих, хто регулярно публікується в виданні, можна виділити кілька дослідників. Ярослав Калакура активно висвітлює нові підходи до організації та управління архівною справою на різних рівнях в контексті інформаційного суспільства. Валентина Бездрабко досліджує тенденції еволюції архіву як інституції, соціального явища та простору пам'яті в е-середовищі. Марина Палієнко зосереджується на інтерпретаціях поняття "архів" в західноєвропейській та американській історіографії в умовах інформаційного суспільства. Людмила Приходько вивчає формування НАФ, експертизу цінності аудіовізуальних документів, а також тенденції розвитку авторського права і суміжних прав в умовах інформаційного суспільства. Леся Касян на основі кінофотофонодокументів досліджує українську культуру та її вплив на формування національної пам'яті.

Видатними авторами, які активно публікували свої матеріали у журналі протягом 2016-2020 років, були також особи, такі як А. Шаповал, С. Дубовик, О. Гула, О. Маврін, О. Пономарьов, Б. Петришак, С. Власенко.

Досить позитивний вплив на діяльність журналу «Архіви України» склав процес оцифрування та цифровізації архівної галузі. Створення онлайн-доступу до цифрових копій повного зібрання журналу «Архіви України» відкрило можливість не лише для українських читачів, а й на світовому рівні презентувати унікальні архіви та документи.

У залі Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» за адресою: м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 8/16., 12 березня 2021 р. о 14:00 відбулася презентація доступу до цифрових копій повного

зібрання науково-практичного журналу «Архіви України» (Рис.). Цьому заході взяли участь Голова Державної архівної служби України – Хромов Анатолій Володимирович; керівник приватного підприємства «Архівні Інформаційні Системи» – Віслобоков Кирило Асенович; директор Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України – Папакін Георгій Володимирович; завідувач кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, головний редактор науково-практичного журналу "Архіви України" – Палієнко Марина Геннадіївна; директор Центрального державного електронного архіву України – Ковтанюк Юрій Славович⁵¹.

Рис.6.

Під час відкриття заходу, «Голова Державної архівної служби України Анатолій Хромов зазначив: «Минулого року ми лише говорили про можливість оцифрувати журнал «Архіви України», а вже сьогодні, разом із

⁵¹ ПРЕЗЕНТАЦІЯ ОНЛАЙН-ДОСТУПУ ДО ЦИФРОВИХ КОПІЙ ЖУРНАЛУ «АРХІВИ УКРАЇНИ» <https://minjust.gov.ua/news/announcement/prezentatsiya-onlayn-dostupu-do-tsifrovih-kopiy-jurnalu-arhivi-ukraini>

командою, можемо вам представити онлайн-доступ до повного зібрання науково-практичного журналу «Архіви України». Завдяки спільній роботі в онлайн-доступі розміщено 356 випусків журналу «Архіви України», які налічують 27 100 сторінок. Журнал «Архіви України» - не лише вузькофаховий, але й, водночас, наукове видання високого рівня. Завдяки оцифруванню повним паперовим комплексом видання «Архіви України», що зберігається лише в Державній науковій архівній бібліотеці м. Київ, тепер зможуть скористатися велика кількість фахівців, істориків, архівістів та молодих спеціалістів архівної справи. У ході презентації учасники заходу розповіли про історію створення журналу «Архіви України», згадали головних редакторів різних часів цього видання та наголосили на його значенні для української та міжнародної спільноти, а також презентували роботу сайту. Нинішній головний редактор науково-практичного журналу «Архіви України» Марина Палієнко назвала знаковою подією проєкт оцифрування, оскільки він свідчить про відкритість та інноваційність українських архівів. Адже у вільному доступі тепер буде повний комплекс опублікованих матеріалів журналу «Архіви України»⁵².

Досить позитивним у підготовці та проведенні даної презентації було те, що вона була наперед анонсована, для журналістів була запропонована попередня реєстрація для акредитації на заході, була репрезентована електронна адреса, на яку приймалися питання для спікерів від усіх бажаючих, а сам захід було трансльовано на YouTube-каналі Укрінформу⁵³.

---

⁵² ЖУРНАЛ «АРХІВИ УКРАЇНИ» ТЕПЕР ДОСТУПНИЙ ОНЛАЙН
<https://minjust.gov.ua/news/ministry/jurnal-arhivi-ukraini-teper-dostupniy-onlayn>

⁵³ <https://www.youtube.com/watch?v=Y2xO Ae5cni0>

2.2 Редколегія

Перша редакційна колегія часопису була затверджена 22 квітня 1948 року в такому складі: П. Павлюк (редактор), В. Шелудченко (заступник редактора), Я. Лановий (відповідальний секретар), А. Грінберг, Л. Отліванова, М. Варшавчик⁵⁴.

У 1958 році відбулися значущі зміни у складі редакційної колегії «Науково-інформаційного бюлетеня Архівного управління УРСР». Головним редактором став І. Бутич, керівник науково-видавничого відділу Архівного управління при Раді Міністрів УРСР. Завдяки його наполегливій праці та енергії журнал «Архіви України» швидко перетворився зі спеціалізованого архівно-інформаційного бюлетеня на цікавий та інформативний історико-джерелознавчий журнал. У 1970-і роки журнал «Архіви України» визнавався кращим, ніж «Український історичний журнал». Проте, з усуненням з редколегії І. Бутича, «Архіви України» втратили свою колірність і навіть нагадували тодішній «Український історичний журнал». І. Бутич володів науково-організаційною харизмою, і його думка була вагомою для всіх визначних вчених тогочасної України.

Український історик І. Грич, указує, що журнал «Архіви України» під редакцією І. Бутича виступав, наскільки це було можливо в тоталітарному суспільстві, як платформа захисту національних інтересів від централістичного тиску з Москви в галузі історичної пам'яті. У журналі публікувалися статті Ореста Мацюка, заступника директора Центрального державного історичного архіву у Львові, в яких він аргументовано визнавав переваги українського книгодруку над московським (зокрема, друкарня Дропана у Львові до 1564 р.). Ці статті обходились О. Мацюкові та редакторам «Архівів України» непомірними зусиллями. Ореста Ярославовича запрошували до львівського обкому на «дружбу бесіди» з

---

⁵⁴ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С106.

приводу «невчасності» таких «нетактовних» відносно «старшого брата» публікацій»⁵⁵.

На початку 1970-х років відбулися зміни персонального складу редколегії науково-інформаційного бюлетеня «Архіви України». Згідно з наказом начальника Архівного управління при Раді Міністрів УРСР від 15 квітня 1971 року, до складу редколегії були включені такі особи: О. Мітюков (відповідальний редактор), І. Кравченко (заступник відповідального редактора), А. Батюк (відповідальний секретар), а також члени редакційної колегії: Н. Врадій, В. Коновалова, М. Крячок, В. Кузьменко, М. Місерман, П. Павлюк, З. Сендик, В. Сидоренко, В. Стрельський, Є. Шаталіна⁵⁶.

На кінець 1988 року Головним архівним управлінням при Раді Міністрів УРСР очолив Б. Іваненко, досвідчений фахівець у галузі журналістики та редакторської роботи. З 1 січня 1989 року склад редакційної колегії журналу був схвалений у такому складі: Б. Іваненко (головний редактор), В. Волковинський (заступник головного редактора), Л. Васько (відповідальний секретар) та інші. Пізніше, 26 жовтня 1989 року, до складу редколегії було включено Р. Пирога.

У 1993 році знову відбулися зміни у складі редакційної колегії журналу. До неї були включені: Б. Іваненко (головний редактор), Г. Боряк (заступник головного редактора), Л. Васько (заступник головного редактора), Л. Дубровіна, В. Замлинський, В. Лозицький, К. Новохатський, Г. Папакін, Р. Пиріг, П. Сохань, В. Шандра, Н. Яковенко.

У 2002 році, під керівництвом голови Державного комітету архівів України, доктора історичних наук і професора Г. Боряка, відбулися певні зміни в складі редакційної колегії журналу "Архіви України". Головним редактором було призначено саме Г. Боряка, що продовжило традицію об'єднання посад голови ДКАУ і головного редактора "Архівів України".

---

⁵⁵ Гирич І. Б. Іван Бугич – патріарх архівної справи. Архіви України. 2009. № 6. С. 274-279. С.276.

⁵⁶ Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. Архіви України. 2017. № 5-6. С109-110.

Також до складу редколегії увійшли визнані вчені та досвідчені фахівці з архівної справи, зокрема Л. Васько (заступник головного редактора), Л. Дубровіна, В. Лозицький, К. Новохатський, Г. Папакін, П. Сохань, В. Смолій, В. Шандра, Н. Яковенко.

2002 року, колишній головний редактор «Архіви України», Р. Пиріг окреслив наступні проблеми діяльності редколегії журналу: «маючи можливість подивитися на наш журнал збоку, хочу висловити певні міркування. По-перше, треба досягти частотності випуску журналу до шести на рік. Добре було б організувати його передплату. По-друге, і без сумніву, потребує оновлення редакційна колегія. А після цього налагодити її роботу по залученню автури і апробації поданих матеріалів. По-третє, перспективне планування тематики публікацій треба узгодити чи розвести з матеріалами видань нашого науково-дослідного інституту. По-четверте, відродити рубрику «Теоретичні проблеми архівної справи», вміщувати дійсно високоінтелектуальні публікації. По-п'яте, подбати про пошук для рубрики «Публікації архівних документів» дійсно евристичних, сенсаційних матеріалів»⁵⁷.

З 1 липня 2008 року, у зв'язку зі зміною керівництва Державного комітету архівів України та відповідно до Положення про Державний комітет архівів України, і за погодженням з Інститутом української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України (співзасновником журналу), був затверджений новий склад редакційної колегії журналу «Архіви України» Головним редактором став доктор історичних наук, професор О. А. Удод. Члени редколегії включають Л. Васько (заступник головного редактора), Г. Боряк, В. Лозицький, Н. Маковська, І. Матяш, О. Музичук, К. Новохатський, Г. Папакін, Р. Пиріг, М. Притикіна, С. Сельченкова, Л. Скрипка, В. Смолій, П. Сохань, Н. Топішко.

---

⁵⁷ Пиріг Р.Я. За змістом і тематикою «Архіви України» почали наближатися до стандартів наукового журналу. Архіви України, 2002. № 4–6. С.125.

Чергові зміни в редколегії науково-практичного журналу «Архіви України» відбулися у жовтні 2014 р. До оновленої редакційної колегії були включені такі особи, як Т. Баранова (головний редактор), Анджей Бернат (Польща), І. Бондарчук, В. Васильєв, Т. Ємельянова, І. Кісіль, Рамоюс Крауліс (Литва), Н. Маковська, О. Музичук, К. Новохатський, Г. Папакін, В. Піскун, Р. Пиріг, Ю. Прилепішева, С. Сельченкова, Я. Федорук, Т. Чухліб, М. Щербак. Як і в попередніх редколегіях, головним редактором ставав керівник архівної служби. Проте, призначення Т. Бараної на цю посаду мало не стало катастрофою для журналу «Архіви України», адже вона до призначення на цю посаду взагалі не мала ніякого відношення до архівної служби та архівознавства будучи юристом за освітою. Журнал став поступово перетворюватися у бюлетень Державної архівної служби України.

Проте, навіть така оновлена редакційна колегія цього авторитетного видання не відповідала вимогам часу щодо фахових видань України і в 2020 році зазнала суттєвого реформатування. До складу нової редколегії окрім працівників архівних установ було залучено провідних університетських вчених з усіх регіонів України, а також інститутів НАН України, котрі мали серйозні досягнення в галузі архівістики та займалися підготовкою архівістів: доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка Марина ПАЛІЄНКО (головний редактор), доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Одеського національного університету імені І. І. Мечникова Олена БАЧИНСЬКА, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Київського національного університету культури і мистецтв Валентина БЕЗДРАБКО, кандидат історичних наук, асистент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» Тетяна БІЛУЩАК, доктор наук, директор Архіву літератури і

мистецтв Литви Юозьяпас БЛАЖЙОНАС (Литовська Республіка), доктор історичних наук, завідувач сектору історико-енциклопедичних досліджень Інституту історії України НАН України Валерій ВАСИЛЬЄВ, кандидат історичних наук, директор Центрального державного аудіовізуального та електронного архіву Тетяна ЄМЕЛЬЯНОВА, доктор наук, професор, директор Міжнародного інституту архівної науки у Трієсті та Маріборі Петер КЛАСІНЦ (Республіка Словенія), доктор історичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України Геннадій КОРОЛЬОВ, доктор історичних наук, професор, директор Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України Лариса ЛЕВЧЕНКО, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу історії міжнародних відносин та зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України Ірина МАТЯШ, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» Жанна МИНА, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії, археології, інформаційної та архівної справи Центральноукраїнського національного технічного університету Василь ОРЛИК, доктор історичних наук, директор Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського Георгій ПАПАКІН, доктор наук, Генеральний директор державних архівів Республіки Польща Павел ПЕТЖИК (Республіка Польща), доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу історії Української революції 1917–1921 років Інституту історії України НАН України Руслан ПИРІГ, кандидат історичних наук, начальник управління комунікацій Державної архівної служби України Юлія ПРИЛЕПШЕВА, доктор історичних наук, професор, професор кафедри філології, історії та суспільних наук Тараклійського державного університету імені Григорія Цамблака Ніколай РУССЄВ (Республіка Молдова), доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Київського університету

імені Бориса Грінченка Ігор СРІБНЯК, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету Ірина ТЮРМЕНКО, кандидат історичних наук, Голова Державної архівної служби України Анатолій ХРОМОВ, кандидат юридичних наук, перший заступник Голови Державної архівної служби України Тетяна ШЕВЧЕНКО, доктор історичних наук, провідний науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії України НАН України Олексій ЯСЬ. Згодом до цього складу редколегії було додано кандидата історичних наук, директора Центрального державного історичного архіву України, м. Київ Ярослава ФАЙЗУЛІНА та кандидата історичних наук, директора Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства Віталія СКАЛЬСЬКОГО⁵⁸.

2.3 Інформаційне забезпечення журналу «Архіви України».

Сучасні інформаційні технології суттєво вплинули на усі аспекти життя суспільства в ХХІ ст. та стали ключовим фактором глобального цивілізаційного розвитку. У Інтернет-мережі представлені наукові видання які відповідно до викликів часу мають власні сайти. Розвиток науки і технологій у сучасному світі, особливо перехід до цифрових технологій для обробки інформації, вимагає від дослідників внесення певних змін у методи своїх досліджень. Український історик, проф. Василь Орлик вказує ««інформаційні технології увійшли до наукового інструментарію істориків і стали невід'ємною частиною джерельної бази їхніх досліджень»⁵⁹, додамо,

---

⁵⁸ Редакційна колегія. Архіви України. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about/editorialTeam>

⁵⁹ Орлик, В.М. (2013). Інформаційний потенціал WEB-ресурсів у нумізматичних дослідженнях (на прикладі монет держав Хрестоносців). *Матеріали наукової конференції з міжнародною участю «Архівознавчі та джерелознавчі галузі знань: проблеми взаємодії на сучасному етапі»*. 14 березня 2013 р., м. Київ, 129-133. С.129.

що це стосується не лише істориків, а й представників інших галузей знань. Дослідження ефективності функціонування державної установи в інноваційній економіці тісно пов'язане з її присутністю в Інтернеті, наявністю та якістю її веб-сайту, який є однією з ключових частин системи електронного урядування. Саме через це одним з інформативних джерел для вивчення національної архівної спадщини є веб-сайт науково-практичного журналу «Архіви України» (Рис.7)⁶⁰.

Рис.7

Відкриті дані на веб-сайті даного видання розподілені за наступними функціональними напрямками:

- про журнал;
- політика наукового видання
- редакційна колегія
- процедура рецензування

Функціональний напрямок «Про журнал» містить наступні дані: назву видання, інформацію про засновника та державну реєстрацію видання, його включення до переліку Фахових видань України (категорія Б зі спеціальностей 032 «історичні науки» та 029 «соціальні комунікації»), указано міжнародний стандартний номер періодичного друкованого видання (ISSN) указано мови та періодичність видання, міститься коротка історія видання (з листопада 1947 р. до сьогодення), а також наведено перелік головних (відповідальних редакторів)⁶¹.

Функціональний напрямок «Політика наукового видання» окреслює основні напрямки стратегії видання та його політику. Так, зокрема, вказується, що ««Архіви України» – науково-практичний журнал, що містить дослідження актуальних питань історії, теорії і практики архівної справи в Україні та світі, теорії і методології архівознавства. Тут публікуються аналітичні, теоретичні, дослідницько-пошукові матеріали з архівознавства, документознавства, археографії, джерелознавства та споріднених дисциплін; критико-бібліографічні матеріали. Оскільки діяльність архівів охоплює різні аспекти управлінського, правового, історичного, соціокультурного та інформаційного характеру, тематична спрямованість журналу включає: висвітлення історії, теорії і практики архівної справи, публікацію наукових статей з проблем архівознавства, джерелознавства, документознавства, інших спеціальних історичних

---

⁶¹ Про журнал. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about>

дисциплін; огляди архівних джерел; археографічні публікації архівних документів. Міждисциплінарний дискурс пов'язаний з актуалізацією процесів цифрової трансформації суспільства, запровадженням інформаційних технологій у діяльності архівів, розвитком електронних архівів та інформаційних ресурсів. Журнал продовжує кращі фахові традиції історико-архівознавчих часописів: «Архівна справа» (1925–1930), «Радянський архів» (1931), «Бюлетень Центрального архівного управління УРСР» (1925–1932), «Архів Радянської України» (1932–1933). Важливою метою журналу є підтримка сталої комунікації між архівістами та користувачами інформації, презентація широкому науковому загалу інформаційного потенціалу документальних ресурсів України та результатів архівознавчих досліджень»⁶². На даній сторінці задекларована й редакційна політика видання, яка передбачає «неупередженість і об'єктивність, високі стандарти до якості наукових статей, процедуру рецензування та дотримання редакційної етики і авторських прав. Редакційна колегія залишає за собою право на редагування, скорочення статті, уточнення її назви, а також відхилення рукопису, якщо його зміст і оформлення не відповідають вимогам щодо наукових статей. Ненадруковані матеріали авторам не повертаються. Розміщення статті у журналі є безкоштовним. Авторський гонорар не виплачується. У разі передруку матеріалів посилання на «Архіви України» зі вказівкою вихідних даних є обов'язковим»⁶³.

Сторінка функціонального напрямку «Редакційна колегія» містить актуальний список членів редакційної колегії, зокрема вітчизняних та зарубіжних учених з вказанням їхніх наукових ступенів та вчених звань і місць роботи⁶⁴.

---

⁶² Політика наукового видання. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/Policy>

⁶³ Там само.

⁶⁴ Редакційна колегія. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about/editorialTeam>

Сторінка функціонального напрямку «Процедура рецензування» містить інформацію про обов'язкову процедуру анонімного рецензування матеріалів які відібрані редколегією для публікації. Так, зокрема, вказується, що «Для публікації в науково-практичному журналі «Архіви України» приймаються статті, написані українською і англійською мовами, які раніше не були опубліковані та на період подання не перебувають на редакційному розгляді в інших періодичних виданнях. Редакційна колегія журналу, керуючись Положенням про редакційну колегію науково-практичного журналу «Архіви України», затвердженим наказом Державної архівної служби України № 109 від 27.11.2019 р.: приймає рішення, які зі статей, поданих до журналу, повинні бути прийняті до розгляду. Для цього проводиться попередній аналіз зовнішніх атрибутів (оформлення, дотримання стандартів згідно з вимогами до фахових видань з історичних наук) тексту, його відповідність тематичному профілю журналу. Після цього редакція повідомляє авторів про отримання тексту та направлення його на рецензування; перевіряє матеріали усіма доступними для редакції засобами для запобігання плагіату; забезпечує конфіденційність матеріалів, що знаходяться на рецензуванні, згідно з чинним законодавством; захищає конфіденційність особистої інформації. При використанні персональних даних авторів статей редколегія журналу керується Законом України «Про захист персональних даних». Персональні дані авторів статей використовуються виключно для підтримки процесу опублікування матеріалів статей, експлуатації, підтримки та технічного обслуговування вебсайта журналу, просування в міжнародні наукометричні бази; несе відповідальність за якість усіх публікацій. Перед опублікуванням усі відібрані редакцією журналу матеріали проходять обов'язкову процедуру анонімного рецензування, яке відбувається таким чином: головний редактор доручає рецензування авторських матеріалів членам редакційної колегії. Він також може звернутися з проханням про рецензування до фахівців, які не входять до складу редколегії, але володіють значним професійним профілем

та досвідом у конкретній сфері досліджень; головний редактор визначає терміни рецензування авторських матеріалів, які можуть бути різними у залежності від обсягу та змісту статей; перед рецензуванням статті з неї вилучають будь-які згадки про автора з метою дотримання принципу анонімності; разом із рукописом рецензенту надсилають стандартизовану форму рецензії із попередньо написаними назвою статті. У цій формі він має зазначити результати рецензування, зокрема: чи має стаття наукову новизну, практичну та теоретичну значимість; чи зrealізовано поставлену наукову мету; чи праця загалом готова до публікації. Висновок має бути аргументованим, позбавленим персональної критики і суб'єктивності. Редакція журналу зберігає таємницю прізвища рецензента; рецензент може рекомендувати: опублікувати статтю в авторській редакції, тобто без внесення будь-яких змін; прийняти статтю до друку після внесення незначних редакційних змін; направити матеріал автору на доопрацювання (в цьому випадку стаття після внесення змін автором знову направляється на повторне рецензування); відхилити статтю без подальшого розгляду; результати рецензування повідомляють авторові. Якщо він категорично не згоден із висловленими зауваженнями і рекомендаціями, статтю відхиляють; автор має право висловити власні побажання та коментарі з приводу рекомендацій рецензента – їх повідомляє останньому винятково редакція журналу з дотриманням анонімності. Наукова дискусія між автором та рецензентом може відбуватися лише за посередництва редакції. У випадку некоректної поведінки автора як науковця редакція має право відмовити в публікації статті; автор і рецензент статті несуть відповідальність за достовірність наданих фактів і даних, обґрунтованість висновків і рекомендацій, загальну практичну і теоретичну якість дослідження; після анонімного експертного рецензування виправлений автором текст передається членам редколегії. Вони можуть висловлювати свої зауваження, які автор має врахувати, в іншому випадку рукопис відхиляється. Остаточне рішення про публікацію ухвалює редакційна колегія журналу; після

прийняття рішення головний редактор повідомляє про це автора і вказує очікуваний період публікації статті»⁶⁵.

Також, головне меню сайту містить поле для користувальницького пошуку, містить перелік баз у яких видання індексується, вимоги до оформлення та подання статей, контакти, архів номерів та сторінка поточного випуску.

Певні зауваження має перелік науково-метричних баз у яких індексується даний науково-практичний журнал, зокрема «Google Scholar», «Research Bible» та «Наукова періодика України». Так, зокрема, у «Google Scholar» не має спеціальної сторінки (профілю) науково-практичного журналу «Архіви України», як наприклад, у таких виданнях як «Історія народного господарства та економічної думки України»⁶⁶, «Український нумізматичний щорічник»⁶⁷ та ін. Відсутність такого профілю значно ускладнює аналітику публікацій видання, адже користувачі не бачать загальної картини популярності (цитованості) статей. Наявне покликання на «Google Scholar» дає доступ до усіх публікацій даного науково-практичного журналу⁶⁸ але без ранжування публікацій за рейтингом цитованості. Евристичний пошук цитованості, засвідчив що найбільш популярними у користувачів даного видання стали статті С. Радченко «Особливості систем електронного документообігу у державних органах України»⁶⁹ В. Орлик та Л. Маренець «До питання фіскальної політики нацистів в окупованій

---

⁶⁵ Процедура рецензування URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/rw-procedure>

⁶⁶ Історія народного господарства та економічної думки України URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=search_authors&hl=uk&mauthors=label:%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F

⁶⁷ Український нумізматичний щорічник. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=iurGaNMAAAAJ&hl=uk>

⁶⁸ source:Архіви source:України URL: https://scholar.google.com.ua/scholar?as_q=&as_oq=&as_eq=&as_occt=any&as_sauthors=&as_publication=%D0%90%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%B8+%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8+&hl=uk

⁶⁹ Радченко С. Особливості систем електронного документообігу у державних органах України. Архіви України, 2013, №4, С.39-53.

Україні»⁷⁰ - 24 покликання, С. Кулешова «Електронний документ у системі сучасного діловодства»⁷¹ - 22 покликання та Т. Себти «Крайове управління архівів, бібліотек і музеїв при райхскомісарі України: історичний нарис»⁷² - 19 покликань.

Підсумовуючи зазначимо, що загалом веб-сайт науково-практичного журналу «Архіви України» достатньо зручний для користування, має favicon (графічний логотип), однотипний дизайн усіх сторінок з переважно біло-синіми тонами. Для користувачів сайт доступний українською та англійською мовами.

2.4 Співпраця журналу із архівними та науковими установами і закладами вищої освіти

З 2015 року архівісти та документознавці навчаються за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». У нашій країні існує кілька десятків вищих навчальних закладів, де проводиться підготовка фахівців для архівних установ на рівні бакалаврату та магістратури.

Предмети архівознавчого та документознавчого циклу викладаються на різних факультетах університетів та академій, зокрема, на факультетах інформаційних систем і технологій, культурології, соціальних комунікацій, історії, права, гуманітарних наук, економіки та менеджменту, а також в інститутах гуманітарної підготовки та державного управління, філології та масових комунікацій, журналістики.

---

⁷⁰ Орлик, В. & Маренєць, Л. (2005). До питання фіскальної політики нацистів в окупованій Україні. *Архіви України*. (1-3), 233-240.

⁷¹ Кулешов С.Г. Електронний документ у системі сучасного діловодства

⁷² Себта, Т. Крайове управління архівів, бібліотек і музеїв при райхскомісарі України: історичний нарис. *Архіви України*, 2009, 3-4: 111-127.

Студенти, які отримують підготовку в галузі архівознавства та документознавства, здійснюють обов'язкову практику в державних архівних установах на підставі угод між цими установами та вищими навчальними закладами. Також викладання спеціалізованих предметів здійснюють фахівці-архівісти, які працюють в державних архівах, і залучаються навчальними закладами для передачі свого досвіду та знань студентам.

Як відомо, одним із інструментів наукової колаборації є співпраця із науковими установами та закладами вищої освіти. Яскравим і дієвим прикладом співпраці науково-практичного журналу «Архіви України» стало формування в 2020 р. нової редколегії журналу, про що ми наголошували у попередньому параграфі. Такі зміни відбулися завдяки нового головному редактору журналу доктору історичних наук, професору, завідувачу кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка Марині ПАЛІЄНКО. Саме залучення науковців до діяльності науково-практичного журналу «Архіви України» дозволило цьому виданню вийти на новий більш високий науковий рівень, що безперечно сприяє його популяризації серед широких верств архівістів, істориків, краєзнавців і любителів історії. Така співпраця позитивно вплинула не лише на тематику, а й на рівень публікацій у цьому виданні. Тобто він перестав бути закритим «корпоративним бюлетенем архівістів».

Отже, з часу свого створення й виходу першого номеру у 1947 році, журнал «Архіви України» пройшов складний еволюційний шлях, на якому змінював свою назву, змістове наповнення та концепцію, еволюціонувавши від інформаційного бюлетеня до науково-практичного журналу.

Журнал завжди виходив під редакцією головного органу управління архівною справою в Україні (сьогодні - Державна архівна служба України), і його зміст має чітке спрямування в архівознавство. Він є своєрідним хроніконом архівної справи.

Протягом 77 років існування журнал «Архіви України» пройшов важкий шлях як у власному розвитку, так і в розвитку архівної справи в Україні з 1947 до 2024 років. Діяльність редакційної колегії журналу тривалий час була залежною від соціальних процесів та політичної ситуації, ідеологічного тиску, зміни головних редакторів та колективу редакції до здобуття Україною незалежності в грудні 1991 року.

У останні роки, науково-практичний журнал «Архіви України» функціонує у тісній співпраці не лише з архівними установами, а й із науковими установами та закладами вищої освіти, що якісно посилила науковий рівень публікацій у даному виданні.

РОЗДІЛ 3. Дослідження проблем національної архівної спадщини на шпальтах журналу «Архіви України»

3.1 Теоретико-методологічні та джерелознавчі студії

Від початку функціонування журналу «Архіви України» на його шпальтах періодично порушувалися питання теорії та методології архівної справи. Такі публікації зазвичай відповідали часовим викликам які поставали перед архівістами. В останні десятиріччя, одним із напрямків наукових студій вітчизняних та зарубіжних архівістів стали проблеми оцифрування та цифровізації архівної галузі. Не залишився осторонь таких важливих проблем і науково-практичний журнал «Архіви України». Такий напрямок діяльності провідного архівознавчого видання України відповідає Стратегії розвитку архівної справи на період до 2025 року. Розробники даної Стратегії, змушені констатувати «Безсистемність та низький рівень цифровізації. Відсутність програмного підходу до цифрового розвитку негативно впливає на цифровізацію галузі. Як наслідок, спостерігаємо певну хаотичність, фрагментарність і повільний темп уже започаткованих змін, починаючи з темпів оцифрування архівних інформаційних ресурсів і закінчуючи прикладними аспектами роботи архівних установ, наприклад, відсутність електронного документообігу. Нерозв'язаною залишається проблема низького рівня цифрової обізнаності співробітників галузі»⁷³.

На шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України» опубліковано корпус статей присвячених проблемі цифровізації українських архівів та електронного документообігу⁷⁴.

---

⁷³ Стратегія розвитку архівної справи на період до 2025 року. URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8.pdf>

⁷⁴ Кулешов С. Г. Електронний документ у системі сучасного діловодства. Архіви України. 2004. № 4–6. С. 50–53.

Значний теоретико-методологічний доробок з проблем цифровізації архівної справи в Україні належить Ю. Ковтанюку. Учений у циклі статей опублікованих на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України», зокрема, «Витоки електронного документознавства як наукового напрямку документознавства»⁷⁵, «Класифікація документів за електронними носіями інформації»⁷⁶, а також спільній з Я. Калакурою статті «Архівний менеджмент в умовах електронного урядування»⁷⁷. В останній із згаданих статей, автори наголошують, що «в умовах інформаційного суспільства, динамічних євроінтеграційних процесів, дедалі ширшого запровадження електронного урядування в Україні та світі висувуються нові, значно вищі вимоги до архівного менеджменту як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях. Практична реалізація цих вимог, наукове осмислення методології, теорії і практики управління архівною справою в умовах її інформатизації (цифровізації) набувають особливої актуальності на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Вона зумовлюється, з одного боку, необхідністю напрацювати науковий супровід запровадженню електронного управління архівами та їхніми підрозділами, узагальнити вже набутий досвіді виробити рекомендації щодо підвищення його результативності, а з другого – надто обмеженим обсягом дослідницьких студій з означеної проблеми»⁷⁸. Ми цілком погоджуємося із тезою цих учених проте, що «кібернетизація архівної справи диктує необхідність удосконалення архівного законодавства, нормативно-правової бази архівних установ, наближення їх до європейських стандартів, включаючи порядок надання архівних послуг транскордонного характеру. Потребує відповідно

---

⁷⁵ Ковтанюк Ю. С. Витоки електронного документознавства як наукового напрямку документознавства. АрхівиУкраїни. 2011. № 2–3. С. 14–36.

⁷⁶ Ковтанюк Ю. С. Класифікація документів за електронними носіями інформації. АрхівиУкраїни. 2012. № 2. С. 76.

⁷⁷ Калакура Я. С., Ковтанюк Ю. С. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. АрхівиУкраїни. 2019. № 3. С. 18–57.

⁷⁸ Калакура Я. С., Ковтанюк Ю. С. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. АрхівиУкраїни. 2019. № 3. С.18.

поліпшення архівна наука та освіта в Україні і підготовка фахівців, здатних організувати архівну справу в електронній (цифровій) формі; уточнення самого поняття «архівна справа» як галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює не тільки наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні, але й інформаційні питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів, їх оцифруванням та використанням відомостей, що в них містяться. Вочевидь, настає час започаткування окремого напрямку архівознавства – електронного архівознавства та адекватного архівного менеджменту»⁷⁹.

Певні аспекти цієї проблеми розглянули співробітники ЦДЕА України, Ю. Чернятинська, О. Левчук. Так, зокрема, Ю. Чернятинська дослідила історіографію комплектування архівів документами в електронній формі та їх зберігання⁸⁰. О. Левчук розглянула джерелознавчий аспект електронних архівних ресурсів⁸¹.

Цій же проблематиці присвячена стаття О. Гараніна «Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм джерел»⁸² та спільна стаття Л. Дідух, Н. Залеток «Досвід українських архівів утворенні цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду»⁸³.

Аналізуючи проблему теоретико-методологічних студії на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України», не можна залишити по за

---

⁷⁹ Калакура Я. С., Ковтанюк Ю. С. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. *Архіви України*. 2019. № 3. С. 43.

⁸⁰ Чернятинська Ю. Г. Комплектування архівів документами в електронній формі та їх зберігання: історіографія питання. *Архіви України*. 2018. № 1. С. 88–102.

⁸¹ Левчук О. Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації. *Архіви України*. 2020. № 4. С. 52–70.

⁸² Гаранін О. Я. Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм джерел. *Архіви України*. 2013. № 6. С. 86–94.

⁸³ Дідух Л. В., Залеток Н. В. Досвід українських архівів утворенні цифрового фонду користування документами Національного архівного фонду. *Архіви України*. 2019. № 1. С. 87–101.

увагою статтю Ярослава Калакури та Марини Палієнко «Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства», яка була опублікована 2021 року⁸⁴. Автори даної статті вказують, що «в умовах цифрового суспільства поряд із традиційними галузями знань або в їх межах народжуються нові, покликані осмислювати інновації суспільного розвитку, у т. ч. у сфері архівної справи, де вже функціонують електронні архіви, з року в рік збільшується масив документів на електронних носіях, функціонує електронна система архівної інформації, комунікації та надання електронних послуг. Цифровізація торкнулася усіх сегментів архівної справи, призвела до переведення її складових, передусім документно-інформаційних ресурсів у цифрову форму, а, від-так, і новий формат їх збереження та використання. Цифровізація посідає одне з центральних місць серед пріоритетів діяльності Державної архівної служби України, оскільки вона покликана не лише забезпечити інформаційні потреби суспільства, але й сприяти підвищенню якості функціонування та конкурентоспроможності всієї архівної галузі»⁸⁵.

Розвиток комп'ютерних технологій та впровадження нових методів для створення, зберігання і передачі інформації призводять до того, що електронні документи («born-digital records») та оцифровані традиційні документи («digitized records») тепер розглядаються як первинні джерела. Це вимагає наукового аналізу з нового погляду на облік та типологію, організацію зберігання, використання вміщеної в них ретроспективної інформації, а також розробки методик для виявлення та використання їх у наукових дослідженнях. Ми повністю підтримаємо тезу Я. Калакури та М. Палієнко, про те, що «На наших очах формуються нові галузі знань, зокрема електронна історія, електронне джерелознавство, електронне

---

⁸⁴ Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства. Архіви України. №3, 2021. С. 36-65

⁸⁵ Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства. Архіви України. №3, 2021. С. 37-38.

документознавство, електронна археографія, електронна бібліографія, заявило про себе і електронне архівознавство»⁸⁶.

Розв'язана неоімперською так званою росією агресивна війна проти України 24 лютого 2022 року, ще більше актуалізувала питання цифровізації українських архівів та музеїв. Публікації присвячені саме цій надзвичайно складній проблемі з'явилися на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України». Зупинимося на деяких із цих публікацій.

Перш за все хотілося б розглянути фундаментальну системну статтю видатного українського джерелознавця та теоретика вітчизняного архівознавства професора Ярослава Калакури «Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів»⁸⁷. Учений наголошує, що «за умов воєнного стану поновому усвідомлюються і реалізуються роль і функції української архівної науки, покликаної, з одного боку, рішуче протидіяти експансіоністській і загарбницькій політиці росії, викривати її неоімперські амбіції злочинну сутність, захищати історико-культурні цінності, а з другого, – супроводжувати перехід архівів на діяльність в екстремальній ситуації, активно відгукуватися на виклики модернізації діяльності архівних установ з урахуванням процесів цифровізації документальних ресурсів і розширення онлайн-доступу до архівних інформаційних ресурсів»⁸⁸. Учений, підсумовуючи свої роздуми, сформулював три основні висновки, у першому з них наголошуючи, що «теоретичні і науково-методичні студії архівних та академічних установ, архівознавчих осередків закладів вищої освіти вступають у ролі наукового прогнозу, узагальненого досвіду, супроводжують перебудову архівної системи на режим воєнного стану, сприяють безпеці

---

⁸⁶ Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства. Архіви України. №3, 2021. С. 38.

⁸⁷ Калакура Я. Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів. Архіви України. №4, 2022, С.19-45.

⁸⁸ Там само. С.21-22.

людей і захисту архівних ресурсів, організації роботи і надання послуг в онлайн-режимі»⁸⁹. Другим вагомим напрямком архівознавців на думку проф. Я. Калакури є «осмислення змістовного наповнення самого концепту «українська архівна наука» як динамічної та інтегративної системи знань з історії, теорії, методології архівної сфери, акумульованого досвіду архівних установ, розширення її предметного поля у зв'язку з розвитком електронного архівознавства, прискоренням цифровізації інформаційних ресурсів, їх збереженням і використанням»⁹⁰. І по-третє, учений підкреслив, що «воєнний стан загострив невідкладність подальшої модернізації національної архівної справи, реформування її системи і структури у контексті очікуваних корективу проведенні адміністративної реформи, інформатизації архівних установ і підвищення кваліфікації їхньої діяльності на рівень архівів країн ЄС. Наближення до стандартів західної архівної справи та архівознавства, співпраця із зарубіжними партнерами залишаються пріоритетним завданням українських архівістів із врахуванням набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС»⁹¹.

Не менш вагою у плані теоретико-методологічного аналізу сучасних засад архівної науки, особливо в умовах воєнного стану є спільна стаття заступниці директора з наукової роботи Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства В. Бойко та завідувача відділу документознавства Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства проф. С. Кулешова «Зумовлені війною: про деякі інновації в сучасному українському документознавстві та архівознавстві»⁹². Автори, наголошують, що «нині є нагальна потреба у дослідженні феномена документа ініціативного документування з позицій

---

⁸⁹ Калакура Я. Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів. *Архіви України*. №4, 2022, С.40.

⁹⁰ Там само.

⁹¹ Там само.

⁹² Бойко В., Кулешов С. Зумовлені війною: про деякі інновації в сучасному українському документознавстві та архівознавстві. *Архіви України*. №4, 2022, С.14-26.

документознавства та архівознавства, оскільки за своїми функційними характеристиками такий документ відрізняється від типового управлінського документа або документа особового походження. Є необхідність вирішення поняттєвого питання щодо такого архівного документа, що буде відрізнятися у своєму формулюванні від сталого визначення поняття «архівний документ». Методика роботи з документами ініціативного документування також має свою специфіку, хоча процеси їх відбору для постійного зберігання цілком відповідні наявним методикам, наприклад, відбору документів у електронній формі, зокрема, цифрових аудіовізуальних документів. На нашу думку, попереднє зберігання цих документів в архіві має здійснюватися у т. зв. проміжному архіві, а практичні засади зберігання (систематизація документів, строк їх зберігання, експертиза цінності тощо) та процеси формування із них архівної колекції мають визначити спеціальні дослідження»⁹³.

3.2 Дослідження історії архівної справи в Україні

Одним із напрямків наукових статей опублікованих на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України» є дослідження з історії архівної справи в Україні.

Ми вище вказували, що однією із найцитованіших статей у даному журналі є публікація Тетяни Себти у якій «комплексно розглядається три напрямки діяльності Крайового управління архівів, бібліотек і музеїв при райхскомісарі України – архівний, бібліотечний і музейний, вивезення з Києва культурних цінностей у 1943–1944 рр. на Захід»⁹⁴.

---

⁹³ Бойко В., Кулешов С. Зумовлені війною: про деякі інновації в сучасному українському документознавстві та архівознавстві. Архіви України. №4, 2022, С.23.

⁹⁴ Себта Т. Крайове управління архівів, бібліотек і музеїв при райхскомісарі України: історичний нарис. Архіви України, 2009, 3-4: 111-127.

Досить вагомою у аспекті дослідження історії архівної справи в Україні є стаття Г. Папакіна про участь українських архівів у міжнародних та міжрегіональних програмах збереження культурної спадщини, опублікована 2008 р. Учений наголошує, що «участь державної архівної служби України у здійсненні програм міжнародного та міжрегіонального співробітництва зі збереження культурної спадщини стала можливою тільки з 1991 року, після відновлення державної незалежності України та її виходу на міжнародну арену як повноправного суб'єкта міжнародного права. До того періоду, хоча Україна формально і вважалася членом-засновником ООН, намагалася співпрацювати з ЮНЕСКО, але питання щодо участі в міжнародних програмах збереження її національної культурної спадщини практично не ставилися»⁹⁵.

Аналізуючи публікації присвячені проблемі історії архівної справи в Україні, не можна залишити поза увагою статті І. Матяш⁹⁶. Необхідно зазначити, що особливо вагомою є стаття «Проекти архівної реформи: основні положення та спроби втілення» присвячена архівній реформі доби визвольних змагань 1917-1921 рр., що правда назва статті є некоректною, адже не указує хронологічні межі реформи яку дослідила авторка, і назва скоріше навіює хибне уявлення про те, що мова йде про архівні реформи в Україні в першому десятиріччя ХХІ ст. Проте, незважаючи на такий огріх, стаття є вагомим дослідження одного із етапів розвитку вітчизняної архівної справи. Учена наголошує, що «докорінна загальна реформа мала комплексний характер і передбачала «зберегти від дальшого псування і знищення архівні скарби» як окремих відомств, так і приватних власників. Завданнями реформи було проголошення державної власності на архівні документи, централізація архівної справи, концентрація архівних

---

⁹⁵ Папакін Г. Архіви України в міжнародних та міжрегіональних програмах збереження культурної спадщини: досвід та перспективи. Архіви України, 2008. №1-2, С.150.

⁹⁶ МАТЯШ, І. Українське архівознавство: основні періоди та етапи розвитку. Архіви України, 2008, №5-6, С.56-65; МАТЯШ, І. Проекти архівної реформи: основні положення та спроби втілення. Архіви України, 2008. №1-2, С.22-38.

документів загальнодержавного значення у Національному архіві, створення чітко структурованої мережі архівних установ з ієрархічними зв'язками, наукове розроблення засад використання архівної інформації. Забезпеченню державних архівів кваліфікованими фахівцями мала сприяти передбачена реформою організація системи підготовки кадрів шляхом створення центральних і регіональних архівних інститутів»⁹⁷.

Окрім цього на шпальтах «Архіви України» регулярно публікуються статті присвячені історії Центральних, обласних та відомчих архівних установ, а також інституцій з підготовки працівників для цих установ, що у цілому розкриває проблему розвитку архівної справи в Україні⁹⁸.

3.3 Публікації документів НАФ.

Проблеми публікації документів Національного архівного фонду України є одними із найпоширеніших на шпальтах аналізованого нами науково-практичного журналу.

У цьому контексті було опубліковано цілий корпус статей, частина з яких має теоретико-методологічні значення. Серед останніх, на нашу думку особливої уваги заслуговує праця заступника начальника управління – начальника відділу зберігання та обліку Національного архівного фонду Державного комітету архівів України Лесі Кисельової присвячена проблемі

---

⁹⁷ МАТЯШ, І. Проекти архівної реформи: основні положення та спроби втілення. Архіви України, 2008. №1-2, С.35-36.

⁹⁸ Клименко Т. Створення мережі архівних установ на Черкащині у 1919–1937 рр. Архіви України, 2008. № 1/2. С. 39–49; Трибуцька О. А. Державному архіву Кіровоградської області – 85

років. Архіви України, 2010. № 5. С. 91–103; Беляя О. Новий погляд на історію Державного архіву Київської області. Архіви України. 2011, №4, С.82-99; Боровик В. Архівній службі Херсонщини – 90 років. Архіви України. 2011, №3, С.69-85; Леміш Н. Організація архівної справи в Лівобережній Україні XVIII – першої половини XIX ст. Архіви України. 2011, №1, С.88- 97 та ін.

формування державного реєстру унікальних документів НАФ. Дослідниця наголошує, що до «складу Національного архівного фонду включаються інформаційно насичені документи підприємств і установ різних сфер діяльності, а також документи видатних осіб, які існують у єдиному примірнику, що визначає неповторну цінність кожного. Проте в його складі виділяється частина документів, які відносяться до категорії унікальних. Це елітна частина Національного архівного фонду України, насамперед у інформаційному відношенні. Її можна визначити як національне культурне надбання. Природно, що це надбання вимагає підвищеної професійної уваги архівістів»⁹⁹. Л. Кисельова, як фахівець-практик детально розглядає методику та критерії віднесення документів НАФ до унікальних, аналізує питання які мають правову колізію та вказує, що вітчизняними архівістами «проведено величезну роботу з виявлення УД та внесення їх до розділу «Унікальні документи Національного архівного фонду» Державного реєстру. Але набутий досвід свідчить про необхідність подальшого теоретичного обґрунтування та нормативно-методичного забезпечення цієї важливої роботи. По-перше, при віднесенні документів до унікальних архівістам необхідно застосовувати всебічний порівняльний аналіз документів Національного архівного фонду, враховувати сукупність критеріїв та національний аспект. По-друге, слід продовжити вдосконалення критеріїв віднесення документів Національного архівного фонду до унікальних. По-третє, потребує підвищення професійності архівістів, які виконують таку важливу суспільно значущу справу, як виявлення та описування УД»¹⁰⁰.

Щодо публікації власне документів НАФ України на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України», то така практики була започаткована ще в перші роки існування даного видання. Так, зокрема,

---

⁹⁹ КИСЕЛЬОВА, Л. А. До проблеми формування Державного реєстру унікальних документів Національного архівного фонду. Архіви України, 2011. №1. С.90-98.

¹⁰⁰ Там само. С.96.

вперше публікація документів мала місце у 3 випуску Науково-інформаційного бюлетеня Архівного управління МВС УРСР 1953 року коли було опубліковано рад документів присвячених Миколі Пирогову¹⁰¹. Проте, переважна більшість документів опублікованих до 1992 р. були пропагандистськими і мали за мету поширення комуністичної ідеології та інших антинаукових і антиісторичних наративів совіцького режиму.

Після здобуття незалежності Україною, якісно змінився і контент публікацій архівних документів. Так, зокрема, у першому випуску за 1992 рік. були опубліковані законодавчі акти Української Народної республіки «Закон про громадянство Української Народної Республіки від 2 березня 1918 р.»¹⁰² та «Закон про національно-персональну автономію від 9 січня 1918 р.»¹⁰³.

У подальшому, на шпальтах науково-практичного журналу «Архіви України» регулярно публікуються документи НАФ України, які містять інформацію про різні аспекти історії України, зокрема, українського козацтва¹⁰⁴, становища українських земель під владою російської та Австрійської імперії, Української революції 1917-1923 рр.¹⁰⁵, Голодомору

---

¹⁰¹ Документи про М.І. Пирогова. Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління МВС УРСР. №3, 1953, С.30-32.

¹⁰² Закон про громадянство Української Народної Республіки. Архіви України. 1992. №1-3. С.69-70.

¹⁰³ Закон про національно-персональну автономію. Архіви України. 1992. №1-3. С.70-71.

¹⁰⁴ Сухих Л. До 350-ї річниці Конотопської битви 1659 року. Українсько-російська війна 1658–1659 років: причини й передумови. Архіви України. 2009. № 3/4. С. 159–195.

¹⁰⁵ Малиновський Б. В. Архікнязь Вільгельм фон Габсбург, січові стрільці та «запорожці» у 1918 р. (за повідомленням гетьманських охоронних служб). Архіви України, 1997, №1-6; Борисенко С. А. Взаємини України з державними формуваннями на теренах колишньої Російської імперії у 1918 р. (за документами ЦДАВО України). Архіви України, 2000, №4-6; Кентій А. До історії Листопадового рейду 1921 р. частин Армії УНР під командуванням Ю. Тютюнника в Україну (документи ЦДАГО України про долю групи учасників рейду). Архіви України, 2008. № 3/4. С. 124–134; Папакіна Т. Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку з Західно-Українською Народною Республікою. Архіви України, 2009. № 5. С. 164–167.

1932-1934¹⁰⁶, репресіям тоталітарного совіцького режиму, подіям I та II Світових воєн¹⁰⁷, боротьби за незалежність України¹⁰⁸ та ін.

Таким чином, за 77 років існування науково-практичного журналу «Архіви України» вийшло 337 номерів даного видання. В останні роки журнал «Архіви України» публікує результати національних і міжнародних досліджень у сфері архівної діяльності, а також матеріали, що стосуються досягнень України у сфері архівної діяльності, зокрема в галузі архівного права. Регулярно з'являються проблемні статті, у тому числі теоретико-методологічного характеру, матеріали дискусійного характеру та оглядові публікації, включаючи теми, пов'язані з новітніми інформаційними технологіями. Особливе місце у діяльності науково-практичного журналу «Архіви України» посідає публікації документів Національного архівного фонду, що безперечно робить дане видання лідером у вивченні національної архівної спадщини України.

---

¹⁰⁶ Кононенко С. І., Кривенко С. І. Спогади черкащан про голод 1932–1933 років (за документами Держархіву області). Архіви України, 2001, №3; Берковський В., Григорчук Н., Петрук О. Голодомор 1932–1933 років очима українців діаспори (документи з фондів ЦДАВО України). Архіви України. 2008. № 5/6. С. 44–55.

¹⁰⁷ Орел Ю. В. Унікальна колекція листів Януша Корчака часів Першої світової війни у фондах ЦДІАК України. Архіви України, 2012. № 4. С. 137–149.

¹⁰⁸ Лозицький В. «Провісники свободи, державності і демократії»: документи Народного Руху України у фондах ЦДАГО України. Архіви України, 2009. № 5. С. 121–134; Маковська Н. В. Акт проголошення незалежності України – унікальний документ Національного архівного фонду. Архіви України, 2011. № 4. С.5–10.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження та реалізація поставлених у ньому завдань дозволили зробити наступні висновки. Аналіз літератури, що включає наукові, навчальні та науково-популярні видання, підтверджує збільшений науковий інтерес до розглянутої теми. Однак історіографічний огляд сучасного стану та повноти дослідження даної теми вказує на відсутність спеціального комплексного дослідження української архівної періодики як джерела для вивчення історії архівної справи в Україні.

Доробок сучасних дослідників у галузі архівознавчої науки, хоч і має свою репрезентативність, але в основному обмежений фрагментарним висвітленням певних аспектів розвитку архівної періодики. Наявна база джерел, представлена головним чином примірниками видань архівної періодики, є репрезентативною і надає змогу отримати досить повну та цілісну картину розвитку цієї галузі в Україні, а також зробити науково обґрунтовані висновки.

«Архіви України» - це фахове науково-практичне видання для архівістів, яке виходить в Україні з 1947 року. Журнал призначений для аналізу архівних джерел та освітлення питань з архівознавства, документознавства, джерелознавства та інших спеціальних історичних дисциплін, а також для висвітлення теорії та практики архівної справи. Він володіє безсумнівною авторитетністю, високим науковим рівнем публікацій та є важливою платформою для поширення та пошуку фахової інформації.

У період від 1947 до 2024 року виявлено, що розвиток української архівної періодики визначався переважачим значенням центрального видання у цій галузі – журналу "Архіви України". Заснування цього журналу у 1947 році було пов'язане з необхідністю у власному спеціалізованому періодичному виданні для українських архівів. Участь видатних істориків і архівістів, таких як П. Павлюк, В. Шелудченко, М. Варшавчик, В.

Стрельський, Ф. Шевченко, І. Бутич та інші у редколегії журналу сприяла його швидкому становленню як одного з провідних періодичних видань у галузі історії, що має значний вплив на формування української історичної думки.

Установлено, що склад авторів журналу був дуже різноманітним і включав представників різних категорій: керівників та провідних фахівців Державного комітету архівів України, центральних державних архівів України, обласних державних архівів, відомчих архівів, а також працівників міністерств і відомств. Зокрема, до авторського колективу входили історики та краєзнавці.

Виявлено, що у журналі відзначається значна кількість проблемних статей, матеріалів із дискусійним спрямуванням, оглядових публікацій та статей, присвячених окремим архівним установам, включаючи закордонні. Значний розділ присвячений заходам, проведеним у рамках Міжнародної ради архівів. Публікації у журналі представлені науковими та науково-популярними статтями, розвідками з персональних та ювілейних тем, тематичними оглядами архівних фондів, рецензіями, некрологами і т.д.

Отже, на сторінках «Архівів України» основну частину складають статті, що скеровані на вирішення актуальних проблем архівознавства, документознавства та суміжних галузей. Авторський склад представлений науковцями, викладачами та досвідченими практикуючими архівістами, які, базуючись на власних глибоких дослідженнях, формують високоякісний матеріал з інформаційною цінністю та науковою новизною, що пізніше отримує високий рівень цитування.

Протягом усього періоду існування журналу «Архіви України» його редакційна колегія стикалася з типовими проблемами, характерними для видань у галузі архівознавства. Серед цих проблем були обмеженість матеріально-технічних та фінансових ресурсів, відсутність достатньої

кількості розвідок та матеріалів для конкретних рубрик. Для їх вирішення використовувалися традиційні методи, такі як видання спільних випусків, об'єднання розділів та інші заходи.

Доведено, що особливе місце у діяльності науково-практичного журналу «Архіви України» посідає публікації документів Національного архівного фонду, що безперечно робить дане видання лідером у вивченні та популяризації національної архівної спадщини України

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. «Архіви України»: бібліогр. покажч. змісту, 1947–1970 рр. / УДНДІАСД, Историчне т-во Нестора–Літописця; уклад.: А. А. Батюк, М. І. Бутич. К., 1999. 199 с.
2. «Архіви України». Українська радянська енциклопедія. 2–е вид. К.: УРЕ, 1977. Т. 1. С. 266.
3. <https://www.youtube.com/watch?v=Y2xO Ae5cni0>
4. Hulme E. W. Statistical bibliography in relation to the growth of modern civilization: Two Lectures Delivered in the University of Cambridge in May, 1922. Economica. London, 1923. Issue 9. P. 266–267
5. Otlet P. Traite de Documentation. Le Livre sur le Livre. Theorie et Pratique. Brussels: Editiones Mundaneum, 1934
6. source: Архіви source: України URL: https://scholar.google.com.ua/scholar?as_q=&as_oq=&as_eq=&as_occt=any&as_sauthors=&as_publication=%D0%90%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%B8+%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8+&hl=uk
7. Анотований покажчик публікацій журналу “Архіви України” за 1988–1995 рр. ГАУ при КМ України, УДНДІАСД; уклад. Н. П. Павловська; відп. ред. І. Б. Матяш. К., 1997. 151 с.
8. Архіви України URL: https://scholar.google.com.ua/scholar?q=source:%D0%90%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%B8+source:%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8&hl=uk&as_sdt=0,5
9. Архіви України. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about>
10. Архіви України. Науково-практичний журнал. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au>
11. Архівознавство: підручник / за заг. ред. Я. Калакури та І. Матяш. 2-е вид., випр. і доп. К., 2002. 356 с.

12. Бандура М. В. Надійний супутник архівістів та істориків. *Архіви України*. 2017. № 5-6. С.103-138.
13. Бездрабко В.В. Українські документознавчі видання : історіографічний і наукометричний виміри. Зб. пр. Наук.-дослід. центру періодики. Львів, 2008. Вип. 1 (16). С. 340–375.
14. Бездрабко В.В. Бібліометричний метод в архівістиці: досвід і можливості. *Архіви України*. 2018. № 1. С. 190–203
15. Бездрабко В.В. Бібліометричний метод в архівістиці: досвід і можливості. *Архіви України*. 2018. № 1. С.203.
16. Берковський В., Григорчук Н., Петрук О . Голодомор 1932–1933 років очима українців діаспори (документи з фондів ЦДАВО України). *Архіви України*. 2008. № 5/6. С. 44–55.
17. Белая О. Новий погляд на історію Державного архіву Київської області. *Архіви України*. 2011, №4, С.82-99.
18. Бойко В., Кулешов С. Зумовлені війною: про деякі інновації в сучасному українському документознавстві та архівознавстві. *Архіви України*. №4, 2022, С.14-26.
19. Борисенко С. А. Взаємини України з державними формуваннями на теренах колишньої Російської імперії у 1918 р. (за документами ЦДАВО України). *Архіви України*, 2000, №4-6.
20. Боровик В. Архівній службі Херсонщини – 90 років. *Архіви України*. 2011, №3, С.69-85.
21. Боряк Г. В. Сукупна архівна спадщина України: до проблеми змісту понять Державного та Національного архівного фонду // *АУ*. 1995. № 4-6. С. 42–61.
22. Бутич І. “Архіви України” в 1947–1970 роках// “Архіви України”: Бібліографічний покажчик змісту, 1947–1970 рр. К., 1999. С. 3–7.
23. Бутич І. Л. «Архіви України». *Енциклопедія сучасної України*. К., 2001. Т. 1: А. С. 707.

- 24.Васько Л. “Сьогодні і завтра “Архівів України”. “Вечірня газета”. Кіровоград. 10 листопада 1992 р. № 62. С. 1.
- 25.Васько Л. М. Спільне засідання наукової ради Головархіву УРСР та редакційної колегії науково-інформаційного бюлетеня “Архіви України”. Український історичний журнал, 1987. № 7. С. 159.
- 26.Васько Л. М. Спільне засідання наукової ради Головархіву УРСР та редакційної колегії науково-інформаційного бюлетеня «Архіви України». УІЖ. 1987. № 7. С. 159;
- 27.Васько Л. Нас єднають «АУ». Збірник на пошану О. Г. Мітюкова. К., 2007. Вип. 8. С. 44;
- 28.Волковинський В. М. 200–й номер «Архівів України» Архіви України, 1986. № 6. С. 3–11.
- 29.Волковинський В. М., Васько Л. М. Журнал “Архіви України” та його роль у вирішенні питань архівного будівництва. Нариси історії архівної справи в Україні. К., 2002. С. 520–527.
- 30.Волковинський В.М. АРХІВИ УКРАЇНИ [Електронний ресурс]. Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2003. - 688 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Arkhivy_Ukrainy_z (останній перегляд: 26.12.2023)
- 31.Гаранін О. Я. Вплив інформаційних технологій на утворення нових форм джерел. Архіви України. 2013. № 6. С. 86–94.
- 32.Гирич І. Б. Іван Бутич – патріарх архівної справи. Архіви України. 2009. № 6. С. 274-279. С.276.
- 33.Гриценко В. [Про нараду дослідників та читачів “Архівів України” в Івано-Франківську] // АУ. 1970. № 2. С. 110-114.
- 34.Грінберг А. Й. Журнал українських архівістів. Український історичний журнал, 1959. № 4 (липень–серпень). С. 133–137.

- 35.Гудзенко П. П., Шаталіна Є. П. По сторінках бюлетеня “Архіви України”. Український історичний журнал, 1980. № 7. С. 65–77.
- 36.Дідух Л. В., Залєток Н. В. Досвід українських архівів утворенні цифрового фондуюкористування документами Національного архівного фонду. АрхівиУкраїни. 2019. № 1. С. 87–101.
- 37.Документи про М.І. Пирогова. Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління МВС УРСР. №3, 1953, С.30-32.
- 38.Журнал «Архіви України» тепер доступний онлайн <https://minjust.gov.ua/news/ministry/jurnal-arhivi-ukraini-teper-dostupniy-onlayn>
- 39.Закон про громадянство Української Народної Республіки. Архіви України. 1992. №1-3. С.69-70.
- 40.Закон про національно-персональну автономію. Архіви України. 1992. №1-3. С.70-71.
- 41.Заочна летучка «Архівів України» Архіви України. 1990. № 5. С. 8.
- 42.Іваненко Б.В. Слово до читачів. Архіви України. 1991. №1. С.3.
- 43.Історія народного господарства та економічної думки України URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=search_authors&hl=uk&mauthors=label:%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F
- 44.Калакура Я. С., Ковтанюк Ю. С. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. АрхівиУкраїни. 2019. № 3. С. 18–57.
- 45.Калакура Я. Українська архівна наука у викликах війни та цифровізації інформаційних ресурсів архівів. Архіви України. №4, 2022, С.19-45.
- 46.Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства. Архіви України. №3, 2021. С. 36-65

- 47.Кентій А . До історії Листопадового рейду 1921 р. частин Армії УНР під командуванням Ю. Тютюнника в Україну (документи ЦДАГО України про долю групи учасників рейду). Архіви України, 2008. № 3/4. С. 124–134.
- 48.КИСЕЛЬОВА, Л. А. До проблеми формування Державного реєстру унікальних документів Національного архівного фонду. Архіви України, 2011. №1. С.90-98.
- 49.Клименко Т. Створення мережі архівних установ на Черкащині у 1919–1937 рр. Архіви України, 2008. № 1/2. С. 39–49.
- 50.Ковтанюк Ю. С. Витоки електронного документознавства як наукового напрямку документознавства. Архіви України. 2011. № 2–3. С. 14–36.
- 51.Ковтанюк Ю. С. Класифікація документів за електронними носіями інформації. Архіви України. 2012. № 2. С. 76.
- 52.Ковтун М. В. Особистості і вітчизняна архівістика: спроба аналізу персоніфікованих публікацій в журналі “Архіви України” (2009–2011 рр.). Архіви України. 2012. № 1. С. 117-136
- 53.Ковтун М. В. «Архіви України». проблеми створення та функціонування друкованого видання. Архіви України, 2009. № 6. С. 83–105.
- 54.Ковтун М. В. Особливості розвитку архівної української періодики на початку 1990-х рр. Архіви України. 2009. № 1/2. С. 203–208.
- 55.Ковтун М. В. Питання архівознавства на сторінках журналу “Архіви України”. Студії з архів. справи та документознавства. 2009. Т. 17. С. 82–87.
- 56.Ковтун М. В. Питання забезпечення збереженості документів на сторінках журналу “Архіви України”. Студії з архівної справи та документознавства. 2012. Т.20. С. 7-15.
- 57.Ковтун М. В. Питання підготовки кадрів істориків-архівістів середини 1940-х початку 1950-х років на сторінках журналу «Архіви України». Пам’ятки: археографічний щорічник. К., 2008. Т. 9. С. 66–71.

- 58.Ковтун М. В. Українська архівна періодика як джерело вивчення історії архівної справи (1947-2007 рр.) автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 К., 2011. 20 с.
- 59.Кононенко С. І., Кривенко С. І. Спогади черкашан про голод 1932–1933 років (за документами Держархіву області). Архіви України, 2001
- 60.Кулешов С. Г. Електронний документ у системі сучасного діловодства. Архіви України. 2004. № 4–6. С. 50–53.
- 61.Кулешов С. Г. Загальна теорія документа: реалії та перспективи//АУ. 2012. № 6. С. 5–10.
- 62.Кулешов С. Г., Бойко В. Ф. Основні результати дослідження уніфікації галузевої документації в Україні. Архіви України, 2013. № 6. С. 71–85.
- 63.Левчук О. Архівні електронні інформаційні ресурси як джерело історичної інформації. Архіви України. 2020. № 4. С. 52–70.
- 64.Леміш Н. Організація архівної справи в Лівобережній Україні XVIII – першої половини XIX ст. Архіви України. 2011, №1, С.88- 97.
- 65.Лозицький В. «Провісники свободи, державності і демократії»: документи Народного Руху України у фондах ЦДАГО України. Архіви України, 2009.№ 5. С. 121–134.
- 66.Маковська Н. В. Акт проголошення незалежності України – унікальний документ Національного архівного фонду. Архіви України, 2011. № 4. С.5–10.
- 67.Малиновський Б. В. Архікнязь Вільгельм фон Габсбург, січові стрільці та «запорожці» у 1918 р. (за повідомленням гетьманських охоронних служб). Архіви України, 1997, №1-6.
- 68.Матяш І. Українська архівна періодика 1920–1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія. К., 1999. 480 с.
- 69.Матяш І. Б. Специфічні принципи і методи архівознавства. *Архіви України*. 2010. № 5(270). С.20.

- 70.МАТЯШ, І. Проекти архівної реформи: основні положення та спроби втілення. *Архіви України*, 2008. №1-2, С.22-38.
- 71.МАТЯШ, І. Українське архівознавство: основні періоди та етапи розвитку. *Архіви України*, 2008, №5-6, С.56-65
- 72.Мітюков О. Г. Досвід, набутий «Архівами України», буде в нагоді й сьогоднішній редакційній колегії. *Архіви України*, 2002. № 4–6. С.121-124
- 73.Науково-інформаційний бюлетень. 1947. № 1. С. 4
- 74.Орел Ю. В. Унікальна колекція листів Януша Корчака часів Першої світової війни у фондах ЦДІАК України. *Архіви України*, 2012. № 4. С. 137–149.
- 75.Орлик, В. & Маренець, Л. (2005). До питання фіскальної політики нацистів в окупованій Україні. *Архіви України*. (1-3), 233-240.
- 76.Орлик, В.М. (2013). Інформаційний потенціал WEB-ресурсів у нумізматичних дослідженнях (на прикладі монет держав Хрестоносців). *Матеріали наукової конференції з міжнародною участю «Архівознавчі та джерелознавчі галузі знань: проблеми взаємодії на сучасному етапі»*. 14 березня 2013 р., м. Київ, 129-133. С.129.
- 77.Панькова С. «Архіви України». Довідник з історії України: А–Я. К., 2001. С. 39.
- 78.Папакін Г. Архіви України в міжнародних та міжрегіональних програмах збереження культурної спадщини: досвід та перспективи. *Архіви України*, 2008. №1-2, С.150.
- 79.Папакіна Т. Універсал Директорії Української Народної Республіки про злуку з Західно-Українською Народною Республікою. *Архіви України*, 2009. № 5. С. 164–167.
- 80.Пиріг Р.Я. За змістом і тематикою «Архіви України» почали наближатися до стандартів наукового журналу. *Архіви України*,. 2002. № 4–6. С.124-126.

81. Показчик матеріалів, видрукованих у журналі “Архіви України” в 1996–2002 рр. // АУ. 2002. № 4/6. С. 127–136.
82. Показчик матеріалів, видрукованих у журналі “Архіви України” в 1996–2002 рр. // АУ. 2002. № 4/6. С. 127–136.
83. Політика наукового видання. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/Policy>
84. Презентація онлайн-доступу до цифрових копій журналу «Архіви України» <https://minjust.gov.ua/news/announcement/prezentatsiya-onlayn-dostupu-do-tsifrovih-kopiy-jurnalu-arhivi-ukraini>
85. Про журнал. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about>
86. Процедура рецензування URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/rw-procedure>
87. Радченко С. Особливості систем електронного документообігу у державних органах України. Архіви України, 2013, №4, С.39-53.
88. Редакційна колегія. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about/editorialTeam>
89. Редакційна колегія. Архіви України. URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/about/editorialTeam>
90. років. Архіви України, 2010. № 5. С. 91–103.
91. Саприкіна О. Питання комплектування фотодокументами державних архівів на сторінках журналу «АУ». ААД. К., 2007. Вип. 9. С. 56–61.
92. Себта Т. Крайове управління архівів, бібліотек і музеїв при райхскомісарі України: історичний нарис. Архіви України, 2009, 3-4: 111-127.
93. Скоріна В. Ф. «Архівам України» 20 років. Архіви України, 1967. № 3. С. 91.
94. Солонинко В. М. Підсумки передплати науково-інформаційного бюлетеня «Архіви України». Архіви України, 1977. № 2. С. 95–96.
95. Стратегія розвитку архівної справи на період до 2025 року. URL: <https://archives.gov.ua/wp->

<content/uploads/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8.pdf>

96. Сухих Л. До 350-ї річниці Конотопської битви 1659 року. Українсько-російська війна 1658–1659 років: причини й передумови. Архіви України. 2009. № 3/4. С. 159–195.
97. Трибуцька О. А. Державному архіву Кіровоградської області – 85. Архіви України. 2010.
98. Удод О. До наших читачів (Переднє слово головного редактора) // АУ. 2008. № 1/2. С. 6.
99. Український нумізматичний щорічник. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=iurGaNMAAAAJ&hl=uk>
100. Федорова Н. Конференція читачів “Архівів України” у Харкові // АУ. 1972. № 2. С. 95
101. Федорова Н. Конференція читачів «Архівів України» у Харкові. Архіви України. 1972. № 2. С. 95
102. Чернятинська Ю. Г. Комплектування архівів документами в електронній формі та їх зберігання: історіографія питання. Архіви України. 2018. № 1. С. 88–102.